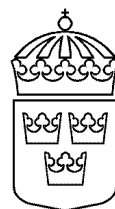

Riksdagens protokoll

2002/03:97

Tisdagen den 6 maj

Protokoll
2002/03:97

Kl. 14.00 – 16.21
18.00 – 18.20

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 29 april.

2 § Meddelande om frågestund

Andre vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 8 maj kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Statsrådet Pär Nuder, socialminister Lars Engqvist, statsrådet Lars-Erik Lövdén, miljöminister Lena Sommestad och statsrådet Morgan Johansson.

3 § Svar på interpellation 2002/03:263 om utsläppsrätterna och basindustrin

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Per Westerberg har ställt en lång rad frågor till mig rörande EG-direktivet för handel med utsläppsrätter av koldioxid och konsekvenserna för svensk industri.

Låt mig inledningsvis lämna en bakgrund till de aktuella frågorna. Sverige har låga utsläppsnivåer inom främst elproduktionen och en hög andel förnybara bränslen i värmesektorn. Jämfört med andra länder har Sverige låga utsläpp. Vi har också i många fall höga inhemska kostnader för att minska utsläppen ytterligare. En internationell handel med utsläppsrätter skulle göra det möjligt för oss att sänka dessa kostnader och på ett mer konkurrenskraftigt och effektivt sätt bidra till att utsläppen minskar. EG:s så kallade handelsdirektiv öppnar nu en väg för detta.

En parlamentarisk klimatdelegation arbetar nu på uppdrag av regeringen med ett förslag till svensk lagstiftning som kan träda i kraft den 1 januari 2005. Ett delbetänkande med förslag om hur tilldelningen av utsläppsrätter ska göras kommer i slutet av maj.

Företrädare för den energiintensiva industrin har deltagit i en samrådsgrupp som arbetat kontinuerligt under förhandlingarna i EU och också senare getts tillfälle att redovisa sina uppfattningar.

Per Westerberg frågar vilka garantier vi har tillförsäkrat oss för att enheter som är effektiva inte ska missgynnas i en framtida handel med utsläppsrätter.

Det föreslagna handelssystemet kommer att sätta ett marknadspris på utsläpp, och de mest effektiva företagen får därför en konkurrensfördel. Det är viktigt att de företag som redan arbetar aktivt med att minska utsläppen inte missgynnas vid tilldelningen. Direktivet anger att hänsyn kan tas till bland annat internationellt konkurrensläge och tidigare utsläppsminskningar.

Vidare förbereds i Regeringskansliet en översyn av det svenska klimatmålet inför den prövning som ska ske år 2004. Hänsyn ska då tas till konsekvenser för svensk industri och dess konkurrenskraft. Särskilt ska basindustrins läge beaktas.

Per Westerberg frågar vidare vilka åtgärder jag tänker vidta för att auktion på utsläppsrätter kommer att hållas.

Den politiska överenskommelse som fattades av Miljörådet i december innebär att utsläppsrätterna ska fördelas gratis för den första perioden 2005–2007. För den andra perioden 2008–2012 ska gratistilldelningen uppgå till minst 90 % och alltså lämna ett begränsat utrymme för auktionering.

Per Westerberg frågar också efter en effektiv marknadsplats och vad jag ska vidta för åtgärder för att skapa en sådan. Regeringen kommer att föreslå de regelverk som är nödvändiga för handeln. Sedan blir det i vanlig ordning marknaden som etablerar handelsplatser.

Per Westerberg frågar slutligen hur vi ska till skapa konkurrensneutralitet i systemet när olika system ska tillämpas i olika länder inom EU.

Konkurrensneutralitet uppnås genom att samma pris för utsläpp och utsläppsrätter gäller inom hela EU. Det är alltså inte så att olika system skapas i olika länder. Det är fråga om ett gemensamt EU-system och att nationellt genomföra ett EG-direktiv för vilket omsorgen om klimatet och konkurrensen på den inre marknaden är kärnpunkter.

Anf. 2 Förste vice talman PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Först ska jag be att få tacka näringsministern för svaren på frågorna. Som han säkert redan har insett är jag inte så imponerad av alla av de svar som har kommit. Låt mig samtidigt också slå fast att jag tror att handel med utsläppsrätter kan vara ett mycket bra och positivt system för att på ett dynamiskt sätt få en snabb utveckling.

Jag tycker dock att svaren ger ett visst intryck av att man inte riktigt tar de problem som finns i sådana här system på allvar. Vi ser nu den mycket stora oro som finns inom basindustrin bland tusentals anställda i utsatta regioner. Det finns en oro för hur detta kommer att slå och om det allvarligt kan komma att missgynna svensk basindustri jämfört med mindre skicklig basindustri när det gäller miljöområdet och också på många andra sätt.

Risken i ett sådant här sammanhang är alltid, inte minst när Europaparlamentet nu under våren behandlar detta, att det tas någon form av beslut som redan är fattade och som sedan trycks på branscherna. Därmed är man inte tillräckligt flexibel för den debatt som bör finnas för att få ett effektivt och väl fungerande system.

Det är ju inte så att basindustrin i Sverige, i synnerhet metallindustrin, känner sig hotad beroende på att man har varit dålig i effektivitet eller dålig i miljöfrågorna. Möjligen har man inte varit tillräckligt förutseende när det gäller politisk lobbying. Man har alltså varit duktig på att vara mycket strukturerad, mycket konkurrenskraftig och har gjort stora insatser på miljöområdet.

De förändringar som nu sker med nationella tilldelningar av utsläppsrätter, som alltså sker nationsvis, tar hänsyn till nuvarande produktion, och risken är alldeles uppenbar att gamla, dåliga, smutsiga anläggningar kommer att få mycket stora utsläppsrätter. Det handlar om anläggningar som egentligen kanske borde läggas ned men nu plötsligt ges en stor ekonomisk tillgång gratis, något som andra mer effektiva enheter tvingas köpa.

Risken är alltså att det blir en marknad med utsläppsrätter som kan vara lite haltande och som framför allt förhindrar eller försvagar en omställning. Jag skulle vilja säga att den svenska stålindustrin har varit duktig. Man har försökt göra beräkningar på vad inköp av utsläppsrätter för ökad produktion skulle komma att innebära. Enligt de beräkningar som gjorts kommer kostnaden för utsläppsrätter för produktion av ett ton stål att kanske ligga i samma storleksordning som hela lönekostnaden för den produktionen. Därmed omöjliggörs en expansion av konkurrenskraftig, effektiv stålproduktion i Sverige.

Vad jag med mina frågor försöker säga är att det finns anledning att se upp, och se upp mycket noggrant, så att detta inte missgynnar en framtida handel, inte missgynnar de effektiva, de som redan gjort stora miljöinvesteringar. I stället kan det bli de som vansköts eller missat mycket av både miljö- och effektivitetsinvesteringar som helt plötsligt får en tilldelning av en ekonomisk resurs.

Jag hade gärna sett en auktion. Jag vet att det finns begränsningar med recirkulering av pengarna till branschen som man fått in på auktion för att på det sättet inte missgynna de effektivaste enheterna.

När det sedan gäller marknadsplats vill jag säga att jag har erfarenhet från elmarknaden och telemarknaden. Jag tror inte att man ska underskatta problemen med att få en väl fungerande, effektiv handel med utsläppsrätter så att vi får en enhetlig och därmed väl fungerande prisnivå. På så sätt får vi också en väl genomförd strukturomvandling.

Till sist, fru talman, tror jag att det är centralt att vi klarar konkurrensneutraliteten inom EU-området både här och gentemot den övriga omvärlden. Det gäller inte minst de nationella tilldelningarna av utsläppsrätter.

Anf. 3 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Jag kan väl förstå den oro som finns i de berörda branscherna som Per Westerberg värtaligt beskriver. Jag träffar många företrädare för de anställda i de branscherna, för företagen i de branscherna och även för företagens ägare. Jag känner väl till den oro som finns. Jag känner en stark förståelse för den oro som finns där inför de förändringar som nu börjar närma sig.

Vad det handlar om är att vi för att angripa de gemensamma globala problemen på klimatområdet måste göra någonting åt koldioxidutsläp-

pen. Efter många års funderande har man beslutat sig för att prova att göra detta på marknadsmässiga villkor så att åtgärder kan sättas in där de gör mest nytta, där de blir billigast och mest kostnadseffektiva.

Det är ganska nytt. Vi måste ha stor respekt för de svårigheter det kan innebära och att vi inte har rätt förstått vilka svårigheter som kan dyka upp. Vi måste närma oss den frågan med ödmjukhet. Vi gör det i Sverige. Vi har skött hela frågan i mycket nära samarbete med branschen. Jag vill påstå att vi har haft en ganska bred samsyn i det politiska systemet. Mycket av det arbetet påbörjades under Per Westerbergs tid som företrädare till mig i Näringsdepartementet. Jag förstår den svaghet för den här typen av miljöpolitik på marknadens villkor som detta innebär.

Per Westerbergs huvudpoäng, som han underströk särskilt noga, är just att det finns anledning att se upp när man nu gör en sådan stor förändring. Jag hoppas att jag inte skämmer ut Per Westerberg om jag säger att jag håller med om detta. Vi är helt eniga om detta. Det finns verklig anledning att se upp. Vi har erfarenhet av den svåra process det innebär att sätta sådana projekt i sjön. Per Westerberg nämnde ett par sådana. Jag kan tänka mig flera andra motsvarande exempel.

Den här gången gäller det att vara väldigt omsorgsfull och noggrann. Det är den synen som präglar mitt sätt att närma mig dessa frågor tillsammans med branschen och mina kolleger i regeringen. Det är därför vi har kontrollstationer nästa år. Det är därför vi har en parlamentarisk kommitté som sitter just nu. Det är därför vi ska ha en bred remissomgång. Det kommer att vara en väldigt väl förankrad process när det genomförs.

Mina kontakter med branschen har än så länge bekräftat också för dem att vi tar det på största allvar. Det hindrar inte att det ligger i deras intresse att fortsätta att ligga på. Men att vi skulle ignorera deras oro och deras önskemål tror jag inte att någon tror.

Till sist till frågan om kostnaden för att expandera produktionen i stålindustrin, som Per Westerberg tog upp. Om det nu blir en kostnad för att köpa utsläppsätter på marknaden för att kunna utöka sin produktion blir det naturligtvis en fördel att ha ett rent, snyggt och modernt verk jämfört med att ha ett gammalt och smutsigt verk eftersom man då inte behöver köpa lika många sådana papper på marknaden som den som har ett gammalt och smutsigt verk.

Detta kommer också att starta en dynamik på marknaden där det blir lönsammare och billigare att expandera för den som har ett miljömässigt välskött stålverk än för de andra. Det menar jag kan ge konkurrensfördelar åt den moderna, effektiva och välskötta svenska stålindustrin.

Anf. 4 Förste vice talman PER WESTERBERG (m):

Fru talman! I den bästa av världar skulle det kunna se ut så. Jag tror att risken är ganska betydande att vi kan slinta på ganska många kullerstenar på vägen dit. Det finns en icke oväsentlig risk när vi tittar på europeisk stålindustri. Vi kan enkelt konstatera att den svenska och den brittiska stålindustrin är kanske de bäst strukturerade och effektivaste i många delar av Europa. De har verkligen tagit sitt ansvar och blivit miljömässigt effektiva och även ekonomiskt effektiva.

Så är inte fallet i hela Europa. Tvärtom är Europa fortfarande ganska fullt av ganska många, ganska smutsiga, ganska dåliga och ganska inef-

fektiva anläggningar. De kommer nu att tilldelas utsläppsrätter gratis under en lång följd av år som de sedan kan sälja dyrt till andra effektiva anläggningar som får svårare att expandera än de annars skulle ha fått, för att uttrycka mig polemiskt. Den här trögheten är en form av indirekt industristöd man ger till dåliga enheter. Jag tycker att det finns anledning att vara skeptiskt till den delen av tillämpningen, såvitt jag kan se att systemet är tänkt att fungera.

Jag hyser även oro för hur man ska klara expansionen med effektiv och bra stålindustri i exempelvis Sverige men även i andra länder om man inte har motsvarande pålagor i andra länder, vilket jag hoppas att det kommer att vara. Vi är nog ense om miljöståndpunkten och vikten av att hålla tillbaka koldioxidutsläppen i världen. Det är i de delarna och i framtidsutsikterna där det finns oro och oförutsägbarhet i hur systemet ska fungera. Det gäller hur man ska hantera icke-europeisk konkurrens, de dåliga anläggningarna och hur man ska kunna klara och få råd att kunna göra framtidsinriktade stora investeringar innan systemet har satt sig under kommande år.

Det är därför jag har ställt frågorna om hur man har tänkt och hur man tänker återförsäkra sig så att man verkligen får ett konkurrensneutralt system inom den europeiska unionen. Vi har redan i stor utsträckning tagit många av de strukturstöderna och miljöstöden och vill inte gärna betala även för andra gamla anläggningar som egentligen borde läggas ned för att de är smutsiga och mindre effektiva.

Det är också därför jag hyser oro för marknadsplatsen. Jag gör det utifrån erfarenheter från ett antal andra avregleringar eller där man framreglerar en marknad med konkurrens, som man gjort på teleområdet. Det är inte bara att tro att det uppstår en bra, perfekt och effektivt fungerande marknad vips över en natt när det trots allt är ganska få aktörer i Europa.

Jag tror att man måste försäkra sig om funktionen så att vi inte lägger en hämsko över den europeiska utvecklingen och i synnerhet den svenska stålindustrins utveckling. Ska vi upprätthålla sysselsättningen inom stålindustrin innebär det med stor säkerhet expansion. Oförändrad produktion innebär alltid allt lägre antal anställda med effektivare processer. Det är långsiktiga investeringar man måste göra. Då behöver man också ha så många spelregler som möjligt tydliga och klara för sig. Är det ottydligare för oss eller Europa riskerar vi att ta stryk. Det är därför jag har ställt frågorna här i dag.

Anf. 5 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Vi har slagit fast att vi båda närmar oss den här frågan med samma ödmjukhet. Vi känner båda respekt för att det är viktiga saker på spel och att det är en ny materia med nya instrument att bedriva miljöpolitik med mer uttalat marknadsekonomiska principer än vad man har gjort tidigare.

Vi är också eniga om en del av de risker som Per Westerberg pekade på. Det gäller risken för konkurrenssnedvridning i förhållande till producenter utanför EU, mellan dem som redan har vidtagit åtgärder och dem som har åtgärderna framför sig och mellan gamla smutsiga anläggningar och nya, moderna och rena anläggningar.

Det direktiv som EU har tagit på området rymmer möjligheten att motverka just de effekterna. De effekterna är inte okända för andra än

Prot. 2002/03:97
6 maj

Svar på
interpellationer

Per Westerberg och mig, utan det råder en hygglig acceptans för att de mekanismerna och riskerna finns, eller kanske möjligheterna, som en del producenter kanske skulle anse att de är. Det arbete som nu bedrivs med att fylla direktivet med konkret innehåll i de olika länderna tar sikte just på att ta ombord de riskerna och skapa system som utformas i enlighet med det.

Låt mig efter all den enighet som vi nu har visat ställa en fråga till Per Westerberg. Jag är inte riktigt säker på att jag förstår vad Per Westerberg egentligen tycker. Jag känner sympati och respekt för många av de frågor han har och den oro han ger uttryck för. Det system som vi nu är på väg att sätta om ett par år har vuxit fram som följd av en ganska bred opinionsbildning inte minst från moderat håll för att detta är en bra typ av instrument, är offensivt och moderniserar medelsarsenalen på detta viktiga område.

Nu när det närmar sig och vi hör alla invändningar så ställer jag mig frågan: Vill Per Westerberg egentligen ha ett annat system, där man inte kan handla med utsläppsrätter och där inte den ene kan köpa rätter av den andre utan där man i stället ska reglera och slå igen fabriker som inte borde finnas. Eller vad ligger mellan raderna i alla dessa frågor? Är det att detta är ett prima system som bara behöver lite marginalputs och lite bonvax i ena kanten? Eller var detta kanske inte så bra som man trodde? Börjar man backa ur stödet för systemet av princip? Det skulle jag gärna vilja veta. Vilken slutsats ska jag dra av Per Westerbergs frågor i dag?

Anf. 6 Förste vice talman PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Precis som jag sade till statsrådet i början av min första replik så ställer jag upp på utsläppsrätterna som system. Däremot är jag väl medveten om att när man gör förändringar där man framreglerar marknader så gäller det att med stor varsamhet och vaksamhet försöka förutsäga så många problem som möjligt och lösa dem. Man ska inte gå i alla fallgropar som kan finnas, utan lösa problemen i förväg, om möjligt.

Det finns nog en stor enighet mellan mig och näringsministern om ambitionerna. Men jag tycker inte att vi får någon riktigt bra redovisning av hur man löser detta. Hur kommer man att redovisa för riksdagen och för marknaden hur man kan lösa detta under den närmaste tiden? Jag är rädd för att vi får en alltför stor hämsko under alltför lång tid, där man inte vet om det är lönsamt och rimligt att göra effektiva miljömässigt bra investeringar eller ej. Det kommer att hämma utvecklingen.

Det är därför jag vill driva på och försäkra mig om att man gör saker. Jag tycker att det finns en betydande risk för att det är den moderna, effektiva stålindustrin med bra miljövärden som kommer att ta stryk och få betala för omstrukturering eller nedläggning av omodern, dålig och smutsig stålindustri. Det tycker inte jag är bra. Det är ett indirekt industristöd. Det borde bort ur ett sådant här system på något sätt. Jag har pekat på auktioner med recirkulering av pengar som ett alternativ. Jag vet att det har avvisats tidigare, men man måste fundera på hur man undviker ett sådant här släpkanke i sammanhanget.

Jag har varnat för marknadsplatsen och framhållit behovet av att gå igenom att det verkligen blir en effektiv marknad. Erfarenheterna visar att det finns ett stort behov av att göra en sådan analys långt i förväg. Det visar inte minst elmarknaden.

Den sista delen är att jag är väldigt angelägen om att det verkligen blir konsistent mellan länderna när man ska korrigera konkurrensackdelar eller konkurrensfördelar inom EU. I och med att det finns betydande nationella inslag så kvarstår en hel del risker.

Prot. 2002/03:97
6 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 7 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Jag är väl medveten om de risker som är förknippade med att utvidga det europeiska samarbetet till nya djärva områden, Per Westerberg. Jag har stor respekt för de svårigheter som nu stundar. Det är det som hela den debatt som vi har fört och hela den process som nu står framför oss andas.

Per Westerberg är orolig för att det hela inte kommer att utformas på ett sätt som beaktar detta. Låt mig då säga att EU-parlamentet sammanträder just i dag om de här frågorna. Man hade en debatt i förra veckan och man jobbar nu intensivt med detta. Vi vet inte riktigt hur parlamentets slutliga ställningstagande blir. Det kommer att klarna under den kommande månaden.

Vår egen utredning på området kommer att vara klar inom tre veckor och den kommer att överlämnas till mig före utgången av maj. Det är Kjell Jansson, som bekant, som leder en parlamentarisk kommitté om detta. Sedan stundar en bred remissomgång. Det är självklart att vi kommer till riksdagen med frågorna, och det kommer att vara ett parlamentariskt utbyte kring dem. På den punkten tror jag alltså att jag kan lugna Per Westerberg.

Sedan återstår många frågor. Marknadsplatsen är en. Vi kommer att jobba med dem, och jag hoppas att vi kan enas om bra lösningar som vi alla är överens om till slut. Svensk stålindustri ska inte behöva läggas ned och flytta till smutsigare områden med sämre krav på grund av det här.

Även om det som alltid i Europasamarbetet krävs ett givande och ett tagande mellan länder med olika intressen så kan inte jag se att det här ska bli ett område där just Sverige är det enda land som ska drabbas av någonting svårt, hårt och fruktansvärt. Det här är en sak som kan genomföras med en hög grad av rättvisa och effektivitet. Det kommer vi att jobba för, och jag hoppas på ert stöd, i EU-nämnden och på andra håll, i det arbetet.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 2002/03:274 om resurser till läromedel

Anf. 8 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Yvonne Andersson har frågat om jag vill medverka till att öka läromedelstillgången i skolorna genom att föreslå ändringar i regelverket för statsbidraget till personalförstärkningar i skola och fritidshem.

Vi diskuterade för ett år sedan lärobokens betydelse i skolan. Jag redogjorde då för regeringens allmänna principiella inställning till ansvarsfördelningen och framhöll vikten av att eleverna har tillgång till aktuella läromedel av god kvalitet. Jag var förvissad om att tillskottet av de stat-

liga medlen för personalförstärkningarna i skola och fritidshem innebär en förbättring av kommunernas och skolornas ekonomiska situation. Uppföljningen av satsningen det första året visar att jag hade rätt. Drygt 2 800 personer har anställts. Jag är förvissad om att den förstärkningen kommer att ha stor betydelse för de elever som behöver stöd för att nå målen i utbildningen.

Det är viktigt i sammanhanget att påminna om de resurser som redan finns och som kan utnyttjas på ett effektivare och bättre sätt. Enligt min mening är ett välutrustat skolbibliotek oerhört viktigt för tillgången till skön- och facklitteratur och andra läromedel och som pedagogisk lärmiljö. Skolbiblioteken utgör en potential för kvalitetsarbetet i skolan.

Jag vill erinra om att kommunerna kan utnyttja det särskilda statsbidraget till personal i skolbiblioteken. Regeringen gör satsningar på skolbiblioteken som pedagogisk resurs, både genom bidraget till ökad personaltäthet och genom höjningen av inköpsstödet med 4 miljoner kronor till folk- och skolbibliotek. Detta är viktigt för tillgången till läromedel av god kvalitet och för skolornas läromedelsstandard.

Det finns också statliga bidrag för produktion av vissa läromedel i ämnen där det råder brist och som bland annat är avsedda för modersmålsträning i förskolan, för tolkordlistor samt för produktion av läromedel för funktionshindrade elever. Ett annat exempel är Specialpedagogiska institutet, som fått medel för att anpassa och utveckla läromedel för vuxna med funktionshinder. Läromedel kan även vara digitala och elektroniska. Regeringen har under en lång tid stimulerat utvecklingen och användningen av IT i skolan genom det nationella programmet för IT i skolan (ITiS) med 1,7 miljarder kronor.

Medlen för personalförstärkningar i skola och fritidshem är ett särskilt statsbidrag som ska användas till de kommuner som valt att prioritera en ökad tillgång på lärare och andra specialister. I oktober ska kommunerna redovisa hur de har använt läsårets (2002/03) bidrag. Medlen ska användas på ett ändamålsenligt och riktigt sätt. De kommuner som enligt anvisningarna inte uppfyller kraven för stöd är återbetalningsskyldiga.

Indirekt avlastas kommunerna kostnader genom att staten står för ökningen av personal i skola och fritidshem. De statliga medlen för personalförstärkning ger kommunerna utrymme att med egna resurser satsa på ökad tillgång på läromedel.

Om bristen på läromedel blir ett hinder för måluppfyllelse är det allvarligt och måste självfallet uppmärksammas. Kommunernas ansvar är att bevaka skolornas läromedelssituation och vid behov avsätta medel och vidta åtgärder för att komma till rätta med brister och höja kvaliteten. Skolorna ska ta sitt ansvar för kvalitetsarbetet genom att redovisa brister och behov.

Staten har ett ansvar för att utbildningen håller högsta kvalitet. Jag menar att bra och aktuella läromedel är en kvalitetsfråga. Skolorna har ett naturligt tillfälle att utvärdera läromedelssituationen i samband med den årliga kvalitetsredovisningen. Det är regeringens mening att läromedel ska ingå som en del i den förstärkta kvalitetsgranskningen av skolan.

Anf. 9 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Tack för det svar som jag har fått! Som vanligt får man inte det svar som man vill ha i interpellationsdebatterna. Det är rätt så sällan som man får exakt det som man vill ha.

Det är ingen sinkadus att jag efter ett år kommer tillbaka med en fråga och en undran, begäran eller förväntan om att ministern återigen ska visa handlingskraft när det gäller att låta läroboken få sin plats i skolan igen.

Läroboken fyller en rad viktiga funktioner, och det är inte självklart att personal kan ersätta den. Det är jätteviktigt att vi har fått de här pengarna för att öka antalet vuxna i skolan, och det finns behov av dem. Men eftersom pengarna är öronmärkta just för att öka antalet människor i skolan kan kommunerna inte använda dem som de vill. De kan alltså inte användas till läromedel.

Jag har tidigare påtalat, och gör det återigen, att läroboken är en förmedlande länk mellan hemmet och skolan, mellan eleven och läraren. Det är en möjlighet för föräldrarna att kunna följa undervisningen, vilket är så viktigt för att de ska kunna stödja eleverna i deras lärande. Det är därför jag åter tar upp den här frågan. Jag är orolig för att skolan blir en isolerad plats där föräldrarna inte har möjlighet att gå in och stödja eleven när eleven har varit sjuk eller borta.

Ibland, och tyvärr alltför ofta, måste man också tillkalla vikarier som inte alls har följt med undervisningen. Då kan det vara bra att kunna visa vad eleverna har gått igenom och vad som finns kvar. På det viset får man ett slags huvudstruktur.

Sedan ska läroboken naturligtvis kunna användas av läraren för att lägga upp undervisningen. Det är inte läroboken som ska styra undervisningen, men undervisningen kan mycket väl ha ett stöd i läroboken. Den kan vara en kommunikationskanal till föräldrar och elever när det gäller vad man behöver kunna och vad man ska gå vidare med. Det är dit jag vill komma.

Ministern tog upp att man har gett 4 miljoner. Jag räknade ihop det lite snabbt. Det finns 6 000 skolor med skolbibliotek. Det blir 666 kr per skola. Det är inte mycket. Det räcker inte till mer än tre böcker eller något sådant. Det kan i sig inte försvara att vi inte har mer medel till läroböcker.

I den här interpellationen talar jag inte om att vi behöver mer pengar till skolan. Det är möjligt att det behövs på sina håll. Det jag undrar är om de medel som ges till skolan fortfarande ska vara öronmärkta till personal. Eller kan det finnas vissa skolor i kommunerna där man kan ha lite mindre antal personal för att man har tillgång till några riktigt goda läroböcker? Det var återigen en fråga.

Anf. 10 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Under våren har jag haft flera riktigt intressanta interpellationsdebatter med kristdemokrater. Ni har varit riktigt aktiva interpellanter. Det tycker jag är roligt. Det är viktigt att vi för de här centrala diskussionerna i riksdagen. Jag har upptäckt en gemensam hållning hos kristdemokraterna i de här interpellationsdebatterna, och det är att man har väldigt goda föresatser. Ibland kan jag tänka att det här är ett parti som man skulle kunna samarbeta med. Det finns väldigt goda ambition-

Prot. 2002/03:97

6 maj

Svar på
interpellationer

er. Det handlar om ökade insatser på en rad områden i den offentliga sektorn. Det är förbättringar, reformer och utökningar.

Men nästan varje gång när jag går till läggen, det vill säga de förslag som Kristdemokraterna har lagt fram i riksdagen, finns det ingen täckning för de här höjda ambitionerna. Det finns inga mer pengar. Det handlar oftast om mindre pengar än vad regeringen har avsatt. Det finns inte ens konkreta förslag om förbättringar lagda, utan det är ambitioner. Det är inget fel att ha det. Det uppskattar jag verkligen. Det är bra för regeringen att möta en ambition hos oppositionen. Men jag måste säga att efterhand blir man lite besviken att det inte finns någonting som ligger under detta i form av konkreta förslag och framför allt resurser.

Yvonne Andersson säger avslutningsvis att hon inte talar om mer pengar till skolan. Det gör hon sannerligen inte eftersom Kristdemokraterna inte föreslår mer pengar till skolan. Det har vi gjort. Nu är vi i färd med att leverera detta. Vi är nu inne på det andra året där vi ger en kraftfull resurs till varje kommun för att anställa fler lärare, skolbibliotekarier, skolkuratorer, skolsköterskor och andra centrala yrkesgrupper i skolan. Allt detta är till för att skapa en miljö i skolan där vi verkligen kan ge alla barn möjligheten och rätten till de kunskaper som de behöver för att kunna läsa vidare, få en stark ställning i samhället och komma in i arbetslivet.

Kristdemokraterna har ju sagt att vi inte ska ge något särskilt stöd till skolan, utan att vi ska ha ett system där kommunerna själva avgör vilken del av sin verksamhet som de prioriterar. De pengar som Kristdemokraterna tar fram kan lika gärna gå till äldreomsorgen som till skolan. Jag kan ha respekt för den hållningen om man är konsekvent och fullföljer den. Men nu hamnar Yvonne Andersson i ett läge där hon kräver att vi ska öka insatserna för att köpa läromedel i skolan. Det går ju på tvärs mot Kristdemokraternas egen politik där man inte ens vill ge något särskilt öronmärkt stöd till skolan.

Jag håller med om den analys av lärobokens ställning som Yvonne Andersson gör. Den har en central ställning. Tiden har inte på något sätt sprungit ifrån läroboken i skolan. Jag tror att den är en viktig del i en modern pedagogik där barn och ungdomar möter goda läroböcker och lär sig att arbeta med boken som verktyg. Det kan vara läroboken som är speciellt anpassad till skolan eller skönlitteraturen som också kan betyda mycket för barns och ungdomars utveckling. Det behövs mer resurser till detta. Det behövs ytterligare satsningar på detta, och det är framför allt ett kommunalt ansvar.

När staten så kraftfullt stöttar kommunerna att anställa personal som kan stärka skolbiblioteken, som stärker lärarnas ställning och som avlastar lärarna mycket av det sociala arbetet med eleverna, finns det ett utrymme för kommunerna att satsa på läromedlen och läroboken, och jag menar att de bör göra det. Jag hoppas och litar på att många kommuner ser detta som en väldigt viktig del i strävan att alla barn och ungdomar ska få de kunskaper som de behöver.

Anf. 11 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Jag tror att vi är överens om att detta är bra. Det är bra med fler vuxna i skolan, fler lärare och fler annan personal. Det behövs. Den satsningen har sannolikt varit oerhört värdefull.

Men nu finns det ju en brist på behöriga lärare i våra skolor. Det finns stor brist på bra människor som ska ha de här funktionerna. Så snart vi kommer i ett läge där det är brist på dessa bra människor blir ju den här öronmärkningen till förfång. Jag talar om vikten av att kommunerna eller skolorna själva ska få avgöra detta. Det kan till exempel handla om dispenser. Man skulle kanske kunna pröva om det behövs. Om vi hade riktigt bra läromedel skulle vi kanske nå ett steg längre i kvaliteten.

Ministern talar om att man kan undersöka det här behovet genom kvalitetsredovisningar. Jag kollade detta med Skolverket och dem som jobbar med de här kvalitetsredovisningarna. Jag har tittat lite i den handbok som finns. Jag kan inte se att läromedlen där tas upp som en viktig del i kvalitetsredovisningen, åtminstone inte hitintills. Men det är möjligt att det ska ske och att det ska finnas tydliga direktiv om att läroboken och de läromedel som finns är viktiga. Det jag har fångat är snarare vilka mål man ska satsa på. Då spelar onekligen en lärobok en viktig roll. Det är alltid vanskligt att tala om en lärobok. Det låter som om det är en enda lärobok. Det låter som om det är något som ska styra läraren och undervisningen. Det låter också som om man ska fångas in i ett mönster.

Jag vill inte detta. Jag vill att det ska finnas tillgång till många olika typer av läroböcker. Det är viktigt att vi har en bredd av läromedelsförlag och författare som hjälper till och ger stoff till det. Skolbiblioteken kan sannolikt spela en viktig roll här, men tyvärr behöver många skolbibliotek mer än 666 kr för att vara ett bra referensbibliotek för lärande.

Den personliga "touchen" är viktig. Jag tror att ministern liksom jag själv och kanske många av dem som lyssnar har fått lära sig ren och kall studieteknik. Jag är som riksdagsledamot innerligt glad att jag i skolan via läroböckerna fick lära mig att stryka under och skriva i kanten för att få struktur på ett fylligt stoff. Vi vet att ordets makt över tanken är väldigt viktig. Det skrivna ordet har en annan betydelse än enbart det uttalade. Jag menar att läroboken har en betydelse som vi i dag inte på allvar tar vara på.

Det är vår plikt mot den unga generationen, elever och andra, och det är en del i själva lärandet att visa hur man kan använda sig av böcker. Det är en del i lärandet, tillsammans med allt annat, som bra lärare och även bra referensmaterial i skolbibliotek och lite varstans. Detta tror jag att vi har förlorat, och jag skulle vilja ha åtminstone ett halvt löfte från ministern om detta.

Anf. 12 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag håller med om det som Yvonne Andersson säger om läromedlets och lärobokens betydelse i skolan. Jag håller också med om vikten av att lära sig att arbeta med en bok som verktyg. Det gäller precis det som du talar om, att använda möjligheterna att anteckna och stryka under som pedagogisk metod. Det är en väg att inhämta kunskap som också blir viktig för många senare i livet. Det är ett sätt att lära sig att växa med kunskap som dominerar när man kommer högre upp i utbildningssystemet, och så kommer det att vara under mycket lång tid framöver. Jag delar verkligen den åsikten.

Jag tycker dessutom att det är viktigt att eleverna har möjlighet att få med sig en del av de centrala läroböckerna och läromedlen när de slutar i skolan. De kan vara värdefulla verktyg för att fräscha upp och följa upp

sina kunskaper. Att ha en relation till gamla läroböcker kan komma att betyda mycket senare i livet.

När det gäller de här ambitionerna har vi nog en ungefär likartad ståndpunkt. Jag menar att det är en viktig uppgift för kommunerna att möjliggöra detta. Yvonne Andersson säger att när man tittar på kvalitetsredovisningarna i dag ingår inte läromedel på ett tydligt sätt. Ja, det är riktigt. Det som vi nu gör är att vi skärper hela kvalitetsgranskningen av den svenska skolan. Varje skola ska årligen göra en kvalitetsredovisning, visa hur väl man fyller målen, hur pass bra barnen och ungdomarna kommit fram till kunskapsmålen men också till de demokratiska värdegrundsmålen i skolan och vilken strategi man har för att stärka ungdomarnas rätt till kunskaper.

I varje kommun ska man årligen göra detta. Vi ska också för hela nationens likvärdighet fortlöpande följa upp hur det går för kommunerna och för de skolor som finns i dessa. Detta är väldigt viktigt för att vi ska få en trygg insikt om att vi har en nationellt likvärdig skola.

Vi har i budgetpropositionen för detta år från regeringen markerat att också läromedlen i framtiden ska ingå i den kvalitetsgranskning som ska göras av varje skola. Det är att ytterligare tydliggöra vikten av läromedlets ställning i skolan och dess centrala roll för att barnen ska kunna få de kunskaper som de behöver.

Yvonne Andersson gör den invändningen mot regeringen att det öronmärkta stöd som vi ger till skolan borde förändras lite grann på marginalen. Min replik till Kristdemokraterna är att ni ju över huvud taget inte vill ge något stöd till skolan. Hur vore det om ni själva funderade på att ändra er politik i den riktningen? Det skulle vara intressant att se. Utan ett öronmärkt stöd till skolan blir det ännu svårare att gå så långt i detaljreglering att man vill avsätta en särskild resurs för att köpa in läromedel. I det avseendet har Kristdemokraterna ännu inte kommit fram.

Jag hoppas att vi åtminstone till en början kan få ett stöd för regeringens politik att stötta landets skolor med öronmärkta resurser som inte får användas till annat än just för skolan. Kommer vi dit har vi hunnit långt på vägen mot en diskussion av gemensamma idéer om skolan.

Jag har den uppfattningen att kommunerna bör satsa på läromedlen i skolan. Staten satsar nu en mycket stor summa, 5 miljarder, för att kunna anställa 15 000 fler lärare, skolbibliotekarier och andra specialister i skolan. Kommunerna bör följa upp detta med att satsa på läromedlet, som också är viktigt i skolan.

Anf. 13 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Först och främst har jag inget emot att kommunerna satsar på läromedel. Vad Kristdemokraterna vill är att vi ska ge pengar direkt till kommuner och landsting, som sedan får avgöra vart dessa medel ska gå. Jag efterfrågar inte någon detaljreglering, tvärtom. Detaljregleringen ligger i att medlen öronmärks för personal. Om de öronmärks till personal *och* resurser för att nå skolans mål skulle jag förstå tankegången.

Det som är viktigt med att läromedlen finns med i kvalitetsredovisningarna är att läromedlen används som medel. Det är inte bara fråga om mål och strategier utan också om vilka medel som kan användas.

Jag tycker att det när vi arbetar med de här frågorna är intressant att vi är med i EU. Vi kan nu börja göra internationella jämförelser. Om vi dessutom kommer med i EMU, vilket både ministern och jag är positiva till, får vi dessutom en valuta som underlättar internationella jämförelser.

En sak är helt klar: Med tanke på vår gemensamma ambition borde det kunna utarbetas nyckeltal för hur många böcker som man skulle kunna tänka sig att en elev har rätt att få. Av grundskoleförordningen framgår det tydligt att eleverna ska få läroböcker i de viktigaste ämnena. Vi borde kunna ange nyckeltal för detta. Risken är annars att vi med våra jättefina ambitioner som vi i huvudsak är överens om inte kan konkretisera dessa på ett sådant sätt att lärare, elever, föräldrar och andra människor i vårt samhälle får klart för sig hur den framtida skolan ska se ut för att bli så bra som möjligt. Vågar vi precisera inte bara mål och strategier utan också tänkbara medel?

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2002/03:97
6 maj

Svar på
interpellationer

5 § Svar på interpellation 2002/03:293 om gymnasiets fjärde år

Anf. 14 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Axel Darvik har frågat statsrådet Lena Hallengren vilka åtgärder hon avser att vidta för att stävja utvecklingen att så många kompletterar sina godkända gymnasiebetyg inom komvux för att kunna bli antagna till högskolan. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Inledningsvis vill jag framhålla att betygssystemet i gymnasieskolan och reglerna för antagning till högskolan påverkar varandra starkt. Många elever som planerar att söka eftertraktade högskoleutbildningar försöker i dag genom att utnyttja sina olika valmöjligheter få så höga betyg i så många kurser som möjligt. Detta har bland annat lett till att elever tenderar att välja bort kurser som de uppfattar som svåra att få höga betyg i. Vi ser dessutom att alltfler konkurrenskompletterar sina betyg i komvux och att alltfler får högsta betyg i alltfler kurser. Dessa betyg tillgodoräknas sedan vid antagning till högskolan. Detta är tydliga exempel på hur högskolans tillträdesregler får konsekvenser för elevernas studier i gymnasieskolan. Det är därför viktigt att utforma gymnasieskolan och tillträdesreglerna till högskolan på ett sådant sätt att eleverna stimuleras att skaffa sig relevant kunskap.

Jag delar Axel Darviks uppfattning att det är orimligt att många elever med godkända betyg går ett extra år i komvux för att förbättra sina möjligheter att bli antagna till högskolan. Den omfattande konkurrenskompletteringen är på många sätt ett problem. Kostnaderna för såväl samhället som den enskilde ökar, starten i högskolan skjuts upp och nivån på antagningspoängen höjs. Detta motverkar regeringens mål att öka direktövergången från gymnasieskolan till högskolan. Därför är det angeläget att de framtida tillträdesreglerna minskar incitamenten till konkurrenskomplettering.

Regeringen har bland annat mot den bakgrunden tillsatt en utredning som ska se över och föreslå ändringar i tillträdesreglerna till grundläggande högskoleutbildning. (Dir 2003:38 *Översyn av reglerna för tillträde*

till grundläggande högskoleutbildning, U 2003:04). Utgångspunkter för arbetet ska bland annat vara att öka direktövergången från gymnasieskolan till högskolan, att uppmuntra elevers prestationer i gymnasieskolan och att minska konkurrenskompletteringen. Uppdraget ska redovisas senast den 9 januari 2004.

Axel Darvik tar också upp frågan om ämnesbetyg i stället för kursbetyg i gymnasieskolan. Det är en viktig uppgift att utforma ett system som stöder en hög ambitionsnivå i gymnasieskolan och minskar olika negativa konsekvenser i form av till exempel stress och taktikval. I uppdraget till Gymnasiekommittén 2000 ingick därför att utreda och föreslå om och hur ett system med ämnesbetyg skulle kunna införas i gymnasieskolan och komvux. Gymnasiekommitténs betänkande (*Åtta vägar till kunskap – En ny struktur för gymnasieskolan* SOU 2002:120) redovisades i januari i år och remissbehandlas för närvarande. Jag ämnar återkomma i frågan i samband med propositionen om en ny gymnasieskola.

Anf. 15 AXEL DARVIK (fp):

Fru talman! Jag ska börja med att tacka för svaret från utbildningsministern, även om jag tycker att svaret snarare ställer upp fler frågetecken än det rätar ut dem som jag förde fram.

Dagens system för gymnasiet är i grunden fyllt med brister. Jag ser också med oro på framtiden. Den kommitté som regeringen har initierat för att reformera gymnasieskolan, Gymnasiekommittén, tar fasta på många av de dåliga sidorna samtidigt som man plockar bort en del av det som faktiskt är bra i gymnasieskolan i dag.

Kritiken har varit hård från elever och lärare vad gäller kurssystemet och kursbetygen. Det är tydligt att det här också är ett uttryck för den socialdemokratiska synen på skolpolitiken, där alla elever ska stöpas i samma form, där utbildningsministern vet bäst vad eleverna bör läsa och där man hämmar det fria valet. Jag tror inte att det är en lyckad väg. Jag tror på individen, och jag tror att eleverna själva vet bäst vad de ska välja, vilka program de ska läsa och vilka ämnen de ska ta del av.

Avarterna i systemet blir tydliga. Eleverna tenderar att tvingas in i att göra taktikval där framför allt ämnen som moderna språk väljs bort, eftersom de kräver större ambition än vad de ger tillbaka när man sedan räknar betygen.

Även om man talar sig varm om hur många det är som går vidare från grundskolan in i gymnasieskolan kan vi se att efter fyra år har endast 60 % av de elever som börjar i gymnasiet slutfört sina studier. Detta gäller även om man har haft ett extra år för att ta igen något, läsa upp betyg, göra en paus om man behöver det eller för att vara ute och resa. Ändå är det bara 60 % som går igenom gymnasieskolan. Detta tycker jag är högst beklagligt.

Många läser dessutom upp sina betyg på komvux efter att de har slutat på gymnasiet. Att på det här sättet läsa upp sina betyg är både tråkigt och ostimulerande och leder inte till att nya kunskaper ackumuleras. En del ger till och med upp sina mål, till exempel att komma in på en attraktiv högskoleutbildning.

Det här slår mycket olika. I till exempel Göteborg, där Socialdemokraterna och Vänstern har bolagiserat komvux och i princip avskaffat det, försvinner de möjligheter som tidigare fanns att korrigera de fel som

finns i systemet. Det sker också när komvux är dåligt, vilket är fallet i en del kommuner.

Vår lösning är tydlig. Det gäller att man har ämnen som är anpassade till de program som man läser och att man får längre tid på sig att slutföra ett ämne där man har fler moment med och där betyget också i slutändan blir betydligt rättvisare. Då har man inte samma stress. Ett enda prov kan ibland vara det som totalt avgör vad man får för betyg i kursen.

Tidigare har utbildningsministern i uttalanden uttryckt en vilja att införa ämnesbetyg i stället. Därför skulle jag vilja veta hur ministern har tänkt att detta ska fungera i det nuvarande systemet.

Anf. 16 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! När det gäller synen på konkurrenskompletteringar verkar jag och Axel Darvik ha en ganska likartad uppfattning. Det var ju före vår tid som skolpolitiker som möjligheten till konkurrenskompletteringar infördes, och det verkar som om den debatt som då pågick i riksdagen och i samhället i övrigt inte anade vad som komma skulle. Vi som har att ta ansvar för resultatet av detta måste naturligtvis agera när vi ser att en allt större andel av gymnasieungdomarna planerar, i sina studier på gymnasieskolan, att komplettera inom vuxenutbildningen. Då är det någonting som vi måste ingripa emot. Det är naturligtvis inte en klok hållning från samhällets sida, och inte heller en klok utveckling för individerna att fördröja sina fortsatta studier genom att konkurrenskomplettera inom vuxenutbildningen. Dessutom har vuxenutbildningen så stora behov som man ska tillfredsställa i den befolkning som inte har tillräckligt med kunskaper, framför allt bland dem som är något äldre än de som nyss har lämnat gymnasieskolan.

Här finns en första skiljelinje, efter att jag först har konstaterat att vi är överens i vissa delar. Skiljelinjen är den att Folkpartiet stadigt motarbetar all vuxenutbildning. Man har som ideologi att vuxenutbildning är en lite onödig verksamhet i samhället och lägger stadigt fram förslag på besparingar och inskränkningar. Jag menar att vuxenutbildning är en i högsta grad modern del av vår utbildningspolitik för människor som har varit ute några år i arbetslivet, upptäcker att deras kunskaper inte räcker till eller kanske råkar ut för arbetslöshet och behöver komplettera. Det är en enorm kraft i samhället. Det leder också till att människor senare i livet upptäcker möjligheten till vidare studier, högskolestudier, och vi därmed kan rekrytera många goda lärare, sjuksköterskor och andra centrala yrkesgrupper. Där skiljer vi oss åt.

Den andra punkten där vi skiljer oss åt gäller att Folkpartiet så envetet driver sänkta kunskapskrav i gymnasieskolan. För den som flyktigt följer med i skoldebatten kommer detta nog som en överraskning: Vad, kan det vara på det sättet att Folkpartiet driver sänkta kunskapskrav? Ja, och som enda riksdagsparti!

I Gymnasiekommittén, där Folkpartiet inte deltog, är alla partier överens om att alla elever i gymnasieskolan behöver goda kunskaper i kärnämnen – inte vilka ämnen som helst, utan kärnämnen, de ämnen vi tror att man behöver för att klara ett modernt samhällsliv. Det är sådant som matematik, svenska och språk, och jag vill dessutom – regeringen kommer att lägga fram förslag om detta – förstärka detta med historia. Det är någonting som alla behöver för att klara att vara en aktiv medbor-

gare och få en stark ställning på arbetsmarknaden. Det enda partiet i Sveriges riksdag som är emot detta är Folkpartiet. Man säger: Nej, för de elever som läser yrkesprogram ska vi inte ha så höga ambitioner att de ska behöva läsa några kärnämnen. Låt dem syssla med det de tycker är roligt! Det är den lite förnumstiga folkpartistiska hållningen. Det innebär att man kommer på tvärs med näringslivet som säger att yrkesprogrammen i framtiden måste ha höga kunskapskrav om man ska klara av de krav på kunskapsutveckling som finns inom industrin. Man kommer på tvärs med fackliga organisationer som säger: Våra medlemmar som går i yrkesprogrammen måste ha goda kunskaper för att klara ett modernt arbetsliv. Man kommer också på tvärs med hela kammaren i övrigt. Jag vill ha höga kunskapskrav för alla elever, och därför kommer vi också att lägga fram förslag om att fortsätta ha krav på kärnämnen för dem som går i yrkesinriktade program.

Jag får återkomma till frågan om ämnesbetyget, som var den sista frågan som Axel Darvik ställde, i nästa replik, för min tid är slut.

Anf. 17 AXEL DARVIK (fp):

Fru talman! Jag håller med utbildningsministern om att konkurrenskomplettering är ett problem. Anledningen till att man ser detta är inte det sätt på vilket det är inrättat, utan snarare är det väl så att den gymnasieskola som utbildningsministern och socialdemokratin står för får uttryck i att så många elever i dag konkurrenskompletterar och läser upp sina betyg på komvux.

Väldigt många elever upplever en orättvisa i systemet. Låt mig ta ett exempel. Vi kan se på matematiken, som i dag är uppdelad i fem kurser, förutom de eventuella extra kurser utöver Matematik A, B, C, D och E som en del har som lokala kurser. Om eleven nu har ett VG i kursen matematik A och sedan får ett bättre betyg i matematik B, MVG, känner eleven självklart att det är en orättvisa och menar att han är värd ett högre betyg även i den tidigare kursen. Då är det självklart att man också ser till att komplettera och läsa upp betyget på komvux. Det är där som systemet slår till och man ser avarterna. Det är också då man tar stora delar av de platser och resurser som skulle ha behövts för vuxenutbildningen.

Vi i Folkpartiet ser att vuxenutbildningen är mycket viktig. Den är en del av det livslånga lärandet. Med vår gymnasieskola hade inte eleverna behövt läsa upp sina betyg efteråt utan de hade kunnat få rättvisa betyg från början, med ämnesbetyg. Då hade man inte behövt ha den här skillnaden.

Socialdemokraterna är inte heller de som alltid värnar om vuxenutbildningen. Det ser jag tydligt i den kommun jag kommer från, Göteborg. Där har man tillsammans med Vänsterpartiet gått fram och slaktat det som var vuxenutbildningen.

När vi sedan kommer in på kunskapskraven är det viktigt att man ser att grundskolan är den skola som lägger grunden. Där ska vi ha höga krav för eleverna. De yrkesutbildningar som vi i Folkpartiet vill inrätta ska hålla hög kvalitet och naturligtvis också nå upp till de krav som samhället i dag ställer. De ska vara inriktade på att ge kunskaper i engelska, matematik och så vidare, men de ska också vara anpassade till den yrkesutbildning man går. Det finns ingen anledning till att en person som helst av allt vill utbilda sig inom vård- och omsorgsyrsken ska läsa samma

typ av ämnen som de som vill utbilda sig inom mekanik och reparation. Det är ett feltänk att man ska läsa samma typ av ämnen som de som vill gå vidare på högskolan och läsa till läkare eller civilingenjörer. Det är inte heller rimligt att de ska läsa samma typ av språkkurser som de som vill gå vidare och läsa humanistiska utbildningar på högskolan.

Det är viktigt att man trycker på att yrkesutbildningar ska vara av hög kvalitet. Ämnena ska också vara anpassade till de yrken man utbildar för, naturligtvis med höga krav och hög kvalitet.

Anf. 18 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Det var vänligt av Axel Darvik att säga att också de här programmen ska ha kvalitet och vara inriktade på att också ge eleverna kunskaper i engelska. Men man hör på ditt sätt att resonera att det är något helt annat än att ha höga kunskapskrav för alla elever. Det är inte så att ni vill ändra kurserna så att de blir mer anpassade till det yrke eleverna ska arbeta i utan att sänka kunskapskraven. Det är någonting som vi arbetar starkt med runtomkring i landets kommuner, att se till att man i ämnet engelska på ett byggprogram kopplar engelskan till det yrke som man ska vara engagerad i under sitt yrkesliv, så att man får upp motivationen och engelskan får en ökad relevans. Det är ett jättebra arbetssätt.

Det Folkpartiet vill göra är att sänka kunskapskraven. Man ska inte kunna så himla mycket engelska. Tanken är att det för Folkpartiets del inte är så noga med kärnämnen för dem som går på yrkesprogrammen, för de ska ju ut och jobba med händerna, som man ibland säger. Men alla vi som finns nära människor i detta yrkesliv på olika sätt, om det är verkliga arbetare, företagare eller deras representanter, vet att de säger samma sak: Kraven på kunskaper ökar i näringslivet, i yrkeslivet. Alla kommer i ett framtida yrkesliv att ställas inför behovet av att lära på nytt och lära om.

Om man inte har höga ambitioner för grundkunskaperna i gymnasiet kommer man att få mycket svårt att hänga med i det yrkesliv som förändras mycket snabbt. Hur många av dem som nu utbildar sig till undersköterskor kommer inte att möta behovet av vidareutbildning i framtiden, också på högskolenivå? Kommunalarbetsförbundet sluter avtal med universitet för att kunna bidra till vidareutveckling av sina medlemmar.

Det är ett nytt yrkesliv som växer fram med ett starkt behov av kompetensutveckling hela yrkeslivet. Det är det som gör att samtliga partier i den här kammaren säger ja till kärnämnen för alla elever i gymnasieskolan och nej till att sänka kunskapskraven för dem som går på yrkesinriktade program – alla utom Folkpartiet.

Det är inte heller så att man läser på precis samma sätt om man ska bli läkare, byggnadsarbetare eller forskare i teologi. Det handlar om hur djupt man går in i ett ämne. Kärnämnen är de första kurserna. Om du ska bli naturvetare läser du vidare i matematiken, allt djupare och alltmer avancerat. Det behöver man naturligtvis inte göra om man ska bli byggnadsarbetare. Men man behöver goda grundkunskaper. Folkpartiet är det parti som driver sänkta kunskapskrav i gymnasieskolan, i strid med näringslivet, med fackliga organisationer och samtliga partier i denna riksdag. Jag tycker att det är i grunden mycket omodernt.

Jag har lyft fram diskussionen om ämnesbetygen som en viktig fråga. Jag menar att den typ av betygssystem som vi i dag har i gymnasieskolan

Prot. 2002/03:97
6 maj

Svar på
interpellationer

orsakar en väldig stress. Det är korta kurser som betygsätts och man vet att en kurs som betygsätts redan första året kan ha betydelse för antagningen till högskolan tre fyra år senare. Det är klart att det skapar en mycket dålig inlärningsmiljö.

Nu har Gymnasiekommittén kommit med sitt förslag. Den lägger ihop till större, bredare block. Det är ett bra första steg mot ämnesbetyg, det vill säga man får bort en del av de små kurserna och därmed en del av stressen.

Vi kommer från regeringens sida att fortsätta titta om det går att spänna bågen ytterligare i arbetet med det nya gymnasieförslaget, för att se om det går att införa ännu mer av ämnesbetyg i den struktur som Gymnasiekommittén nu föreslår. Här bjuder jag in till ett samarbete och en diskussion med riksdagens partier, men inte sänkta kunskapskrav.

Anf. 19 AXEL DARVIK (fp):

Fru talman! En viktig fråga som man måste ställa sig i utbildningspolitiken, framför allt när det gäller gymnasieskolan, är vem som ska bestämma vad man ska lära sig. Är det utbildningsministern som ska diktera vad man ska lära sig eller är det faktiskt eleverna själva som vet bäst vad de vill lära sig och ska kunna få välja det? Som liberal tror jag naturligtvis på att eleverna ska få välja.

Vi har en grundskola som är obligatorisk där man också sätter upp en grund för vad våra svenska medborgare ska ha för kunskap när de lämnar den obligatoriska delen. Efter det bör vi öppna upp för betydligt mer av valfrihet och flexibilitet så att man kan tillfredsställa behovet av olika yrkeskategorier i vårt samhälle.

Med det socialdemokratiska systemet finns det i dag stora brister. Vi vill till exempel införa en lärlingsutbildning som är helt inriktad på att man ska lära sig ett hantverk. Det finns i dag stora behov i samhället av en sådan utbildning.

Det handlar också om vem som egentligen sviker kunskapskraven. Med den politik som förs i dag lämnar de facto 60 % av eleverna gymnasieskolan efter fyra år. Det är oerhört många som hoppar av. Det är, tycker jag, att svika de ideal om bildning som vi borde stå för och som vi i Folkpartiet står för. Vi vill att man ska ge rätt kunskaper för de yrken som finns, inget annat.

När också utbildningsministern har insett att ämnesbetyg är en mycket god idé och fört fram det skulle jag också vilja ha mer av de tankar som finns bakom. Jag tror att det är mer än bara ett ord för utbildningsministern.

Anf. 20 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag ska inte vara elak mot Axel Darvik, men han säger att vi ska ge rätt kunskaper för de yrken som finns, inget annat. Det är det mest futtiga i bildningssyn som jag har stött på i en diskussion i den här kammaren – rätt kunskaper för de yrken som finns, inget annat. Det är klart att det ska vara en massa annat! Det finns inte ett sådant samhällsliv i dag så att man, när man är 15 år, kan få de handgrepp som krävs för de yrken som du ser framför dig, Axel Darvik, och sedan klara sig på detta. Det yrkeslivet finns icke kvar. I dag krävs det mycket mer än så. Jag

måste säga att det är en tråkig utveckling av Folkpartiets syn på gymnasieskolan.

Axel Darvik säger att det är i grundskolan man ska få sina grundläggande kunskaper, och efter det ska eleverna välja helt själva, och vet bäst själva. Jag skulle inte vilja säga så.

Jag är inte alls säker på att en 15-åring är mogen att säga att ”jag behöver inte matematik, engelska, historia och religionskunskap, för jag har en annan idé om vad jag ska göra”. Vid 15 år är man fortfarande ganska ung. Jag tror att det finns en poäng i att också ha krav på 15-åringen. Man ska få välja, och vi ska ha en gymnasieskola där man har stort inflytande. Men vi ska från vuxenvärlden också ha vissa grundläggande krav på vad vi förväntar oss att våra barn och ungdomar ska kunna.

Jag trodde att det låg i Folkpartiets linje. Men vid den magiska 15-årsdagen försvinner alla krav, och då är det eleverna själva som vet bäst, och då ska man kraftigt sänka kunskapskraven för dem som inte vill gå teoretiska program. Det är en gammal syn på arbetsmarknad och samhälle, och det tyder på att ni inte har sett vad som har hänt i vårt samhälle de senaste 20–30 åren.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2002/03:97
6 maj

Svar på
interpellationer

6 § Svar på interpellation 2002/03:303 om besparingar i högskolan

Anf. 21 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Torsten Lindström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att undanröja oron inför besparingar inom högskole- och forskningssektorn samt vilka åtgärder jag avser att vidta för att Sverige ska utmärkas av hög utbildningsnivå och framstående forskning.

På den senare frågan vill jag svara att en hög utbildningsnivå och framstående forskning redan nu är utmärkande för Sverige. Detta är inte bara min uppfattning utan något som är lätt att finna belägg för i jämförande statistik. I Sverige har 32 % av befolkningen i åldern 25–64 år högre utbildning medan OECD-ländernas genomsnitt ligger på 23 %. Vad gäller andelen av befolkningen som genomgår forskarutbildning ligger Sverige på andra plats efter Schweiz i världen. Satsningen per student inom den högre utbildningen är 25 % högre i Sverige än för genomsnittet av OECD-länderna. Sverige satsar också mer än OECD-länderna per student i högre utbildning om man relaterar satsningen till BNP per capita. (OECD Education at a Glance 2002.)

Bara kostnaden för utbyggnaden av högskolan sedan slutet av 1990-talet beräknas uppgå till över 6 miljarder kronor, och satsningen på en förstärkning av forskning och forskarutbildning beräknas för perioden 2000–2004 uppgå till omkring 1,5 miljarder kronor. Därutöver gör, som Torsten Lindström känner till, regeringen en omfattande satsning på att höja kvaliteten i förskola, grundskola och gymnasieskola, bland annat genom att med 5 miljarder kronor i tillskott till kommunerna successivt öka antalet lärare och andra specialister i grund- och gymnasieskolan med omkring 15 000 personer.

Bakgrunden till regeringens satsningar är övertygelsen om att en välutbildad arbetskraft och en framgångsrik forskning är nödvändiga för att

Sverige ska kunna behålla sin tätposition och även i framtiden vara en ledande kunskaps- och forskningsnation.

Som framgår av 2003 års ekonomiska vårproposition är utgiftsläget mycket ansträngt åren 2003 och 2004. Inriktningen i vårpropositionen är att presentera förslag till utgiftsbegränsande åtgärder så att utgiftstaken klaras. Under de närmaste åren prioriterar regeringen vård, skola och omsorg. För att detta ska bli möjligt måste utrymmet för statliga konsumtionsökningar och bidrag till andra verksamheter begränsas. I vårpropositionen föreslår därför regeringen besparingar och utgiftsbegränsningar om totalt ca 5 respektive 11 miljarder kronor under 2003 och 2004. Den vikt som regeringen tillmäter högre utbildning och forskning har inneburit att dessa verksamheter endast fått ta en liten del av de nödvändiga besparingarna, särskilt i relation till den totala omsättningen inom högre utbildning och forskning.

Torsten Lindström tar till stora ord och talar om att ”alla verksamheter inom högskola och forskning är hotade” av den aviserade besparingen. Så är det naturligtvis inte. Torsten Lindströms oro bör ses mot bakgrund av att summan av de anslagsförändringar som Kristdemokraterna motionerat om med anledning av regeringens budgetproposition för 2003 skulle innebära en minskning av anslagen till högre utbildning och forskning med ett belopp som är mer än dubbelt så stort som den besparing som nu aviserats.

Min strävan är att Sverige även i framtiden ska utmärkas av hög utbildningsnivå och framstående forskning. På vilket sätt detta fortsättningsvis ska ske kommer jag att presentera för riksdagen i kommande propositioner.

Anf. 22 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka utbildningsministern för svaret. Det är alltid lika intressant att diskutera med utbildningsministern.

En av de faktorer som avgör ett lands välgång är kunskapsnivån. Hög utbildningsnivå och framstående forskning är nycklar för att göra välfärden möjlig. Det gör högskolan, forskningsutbildningen och tiden efter forskarexamen oerhört viktiga för hela samhället.

De senaste åren har signalerna om att forskarutbildningen är i kris blivit allt starkare: färre forskarstuderande i humaniora, samhällsvetenskap och medicin, färre forskarassistenter – den vanliga meriteringsvägen för nya doktorer – på alla vetenskapsområden. Det innebär att möjligheterna för lovande forskare att spetsa sin kompetens och skicklighet blir sämre. Det är fara å färde.

Sveriges möjligheter att hävda sig som kunskapsnation och långsiktigt som en välfärdsstat undergrävs. Sverige ligger därtill, enligt OECD, på nionde plats när det gäller satsningar på forskningstillväxt. Det är inte bra.

Därför, fru talman, ger det fullständigt fel – men å andra sidan för den socialdemokratiska regeringen ganska typiska – signaler när regeringen i sin vårbudget föreslår minskade resurser på 60 miljoner kronor till högskola och forskning. Det är en djupt olycklig signal i en tid när Sverige borde satsa på kunskap, högskoleutbildning och forskning. I vårbudgeten preciseras inte heller var pengarna ska sparas. Vilken verksamhet och vilken forskning som helst kan alltså i dag känna sig hotad när rege-

ringsmakten drar fram. Oron går som en löpeld genom högskoleväsendet. Vem är det som ska bli drabbad?

Skillnaden mot det kristdemokratiska budgetalternativet är slående. I vårt alternativ, som presenterades i går, gör vi än en gång, precis som i budgetarbetet tidigare detta riksmöte, satsningar på forskningen och högskolan.

Vi avvisar regeringens slumpmässiga utgallring och besparingar och lägger i stället 160 miljoner mer än regeringen på forskning under 2004 och 2005 samt 260 miljoner mer 2006. Det är sammanlagt 580 miljoner mer än regeringen under perioden. Därutöver satsar vi 20 miljoner årligen under tre år, sammanlagt 60 miljoner, på forskning kring palliativ vård. Utöver det satsar vi 40 miljoner per år, totalt 80 miljoner, för att höja kvaliteten och öka antalet disputerade lärare.

Vi tar också de allvarliga signalerna från studenterna på allvar och satsar extra på högskolestuderande med barn. De får i vårt förslag ett barntillägg på 250 kr per barn och månad. Det ökar deras möjligheter att försörja sig och slippa vara beroende av socialbidrag. För de lägre åldrarna hämtar vi hem varenda krona, och vi satsar 2 ½ miljard mer än i regeringsunderlaget på skolan och välfärden i kommunsektorn.

Fru talman! Sådana satsningar behövs. Utbildningsministern å sin sida ger inga klara besked här i kammaren i dag utan väljer att passa. Han hänvisar till gamla pengar och försöker på så sätt krampaktigt komma undan dagens diskussion. Jag är därför inte nöjd med utbildningsministerns svar. Ministern borde kunna visa mer handlingskraft.

Om nu regeringen vill spara borde regeringen åtminstone vara rak nog att tydligt peka ut var det ska sparas för att minska oron och rädslan.

Min följdfråga till ministern blir därför vad ministern tänker göra för att reda ut och minska den oro som i dag finns efter regeringens vårbudget och i stället lägga fram en politik som främjar Sveriges utveckling som kunskaps- och välfärdsnation.

Anf. 23 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Det är alltid ett nöje att få chansen att diskutera utbildningsfrågor med Torsten Lindström.

Låt mig börja med att säga att vi är inne i en period där vi inom högskolan, forskningen och studentvärlden satsar ungefär 12 miljarder kronor i ökade skattemedel – 12 000 miljoner kronor. Detta år är vi, som alla känner till, inne i ett litet stramare år, och därför håller vi igen på en del utgifter. Det innebär att vi kommer att hålla igen på ungefär 60 miljoner kronor inom denna sektor. Det är en sektor som totalt omsluter mycket stora belopp, så det handlar om ungefär ett par promille av verksamheten.

60 miljoner kronor är en liten del av de resurser som högskolan har till förfogande, som man nu inte utnyttjar på grund av att man inte fyller alla platser i högskolan. Så jag är ganska övertygad om att denna lilla återhållsamhet i en mycket expansiv tid kommer att vara hanterbar, om jag säger som så.

Däremot är det lite lustigt när man talar med kristdemokraterna och tittar närmare på deras utbildningspolitik. Besparingarna är ju mycket större än så här från ert håll. Ni minskar utbyggnaden. Ni drar ned grundutbildningsanslaget. Ni minskar det särskilda anslaget för utgifter

vid universitet och högskolor med sammantaget, som jag kan se, över 200 miljoner kronor. Det säger ni ingenting om.

Detta innebär till exempel att de insatser som nu görs för att rekrytera studenter från studieovana miljöer får avslutas. Det ska inte vara någon sådan verksamhet. Det innebär till exempel att Sveriges nätuniversitet får läggas ned. Jag hade i går förmånen att få diskutera Sveriges nätuniversitet med Steve Ballmer, vd för Microsoft, som ett exempel på hur vi ligger i täten när det gäller att använda ny teknik.

En rad sådana här exempel visar ju, Kristdemokraterna, att man är ett släpänkare i utbildningspolitiken. Man ligger ständigt efter med resurserna. Man anpassar sig sakta efter övriga partier men har ständigt lite mindre resurser.

Forskarutbildningen i Sverige är en forskarutbildning som vi har anledning att vara mycket stolta över i ett internationellt sammanhang. Vi är starka i världen när det gäller forskarutbildning. Vi examinerar fler doktorer än något annat land, tillsammans med Schweiz. Våra doktorer är attraktiva i fråga om att utföra *post doc*-perioden vid världens mest framgångsrika amerikanska universitet.

Vi lyckas rekrytera många av morgondagens stora stjärnor inom forskningen från vår forskarutbildning. Den ska vi vara väldigt stolta över. Vi ser också en ökning av antalet examinerade i forskarutbildningen, och vi ser en ökning av antalet antagna i forskarutbildningen. Så också där har Torsten Lindström fått någonting om bakfoten.

Det vi vill se är en forskarutbildning som blir alltmer professionaliserad, där man får den handledning som krävs, där man får det stöd som krävs. Därför har regeringen en satsning på forskarskolor runtom i landet, där varje student har en bra finansiering men också en bra handledning. Därmed får de en högkvalitativ forskarutbildning. Detta är exempel som ska spridas över landet och visas som den väg som forskarutbildningen bör gå. Men Kristdemokraterna har mycket kvar att visa. Under hela den här dynamiska perioden med stora satsningar och en utbyggnad har ju Kristdemokraterna varit ett släpänkare. Det är utan tvekan så.

Anf. 24 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag noterar att utbildningsministern fortfarande inte har svarat på frågan. Det handlar om de här 60 miljonerna, som lite slumpartat dyker upp i vårbudgeten på en liten rad, som en besparing inom högskola och forskning. Varifrån ska pengarna tas? Vad säger ministern till alla dem som i dag är oroliga över att de här besparingarna ska drabba just dem? Vad har ministern för svar egentligen?

Jag noterar också, fru talman, att utbildningsministern inte med ett ord nämner de försämringar som de senaste årens politik har lett till när det gäller möjligheten för nyutexaminerade doktorer att meritera sig. Forskarassistenttjänsterna blir färre och färre på alla vetenskapsområden under den nuvarande regeringens politik.

Utbildningsministern slår sig återigen för bröstet med forskarskolorna. Dem har vi diskuterat förut. Det är en bra satsning, men fru talman, det är en liten del av vad som behövs.

Utbildningsministerns svar går inte ihop. Han säger att regeringen nu ser att man inte behöver alla platser som man har satsat på, och därför kan man spara 60 miljoner. Gratulerar, utbildningsministern! Det är just

detta som vi kristdemokrater har tyckt år in och år ut. I stället för att bara bygga ut och bygga ut ska vi använda en del av pengarna för att se till att det verkligen blir kvalitet, att det verkligen är så att resurserna följer med utbyggnaden, så att vi kan undvika den rovdrift som har skett under de senaste åren på högskolans personal till förfång för kvaliteten och studenternas möjligheter att lära sig på ett bra sätt.

Sedan förvånar det mig, fru talman, att utbildningsministern avvisar de kristdemokratiska förslagen om att spara på byråkrati och administration också på utbildningsområdet. Det är ju det som vi föreslår. I dag finns det centrala myndigheter som kommer till för att man vill ha något slags uppvisningspolitik. Många av deras uppgifter borde i stället naturligt kunna skötas av respektive lärosäte. Vi vill föra ut möjligheterna i landet. Vi tror inte på uppvisningsmyndigheter centralt som regeringen kan visa upp för att visa sin slagkraftighet. Det krävs betydligt mer för att nå resultat i verkligheten.

Svaret från utbildningsministern känns faktiskt ganska naket. Det är en uppvisning i ord. Det är inte handling. Det är en passiv politik där man sparar hux, flux utan eftertanke och planering.

Jag vill ge utbildningsministern en chans till att i riksdagen i dag svara på frågan om var besparingen ska göras. Vad ska göras för att minska oron, och vad tänker ministern göra för att se till att utbildning och forskning verkligen blir en prioriterad sektor i den offentliga verksamheten för vår framtids skull?

Anf. 25 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Någon sådan oro har jag inte upptäckt över dessa 60 miljoner. Utbyggnaden kostar 6 000 miljoner kronor – jag är ganska stolt över att vi har lyckats få ihop skattemedel till den typen av satsning, inte minst på ungdomars utbildning. I nästa steg håller vi inne med 60 av dessa 6 000 miljoner. Då tror jag att det från de flesta håll uppfattas som att det är bra. De ser att regeringen värnar kvaliteten i utbildningen.

Detta år ökar vi ersättningen per student i humaniora och samhällsvetenskap för att få fler seminarier, fler föreläsningar, det som är så viktigt i relationen mellan student och lärare. Det går före att vi har några ytterligare platser för just 60 miljoner kronor.

Vi gjorde likadant förra året, vilket gör att vi än mer utmärker oss som dem i OECD, tillsammans med USA, som betalar högst ersättning per student i högskoleutbildning – det är vida över de centraleuropeiska universiteten. Det är också det som gör att våra universitet nu står sig så bra i en jämförelse.

Ta de tyska universiteten, som är inne i svåra besparingsperioder! Där är det inte alls som i Sverige, med nya skattemedel, utan det är mycket svåra besparingsperioder. Ta de italienska, där ett antal rektorer, närmare bestämt alla, tror jag, sade upp sig i protest mot besparingsåtgärderna! Ta de franska, där man gör dramatiska besparingar på det centrala vetenskapsrådet!

I Sverige går vi åt andra hållet. Vetenskapsrådets resurser ökar under dessa år med 30 %. Jag ser fram emot att göra ännu mer och ännu större insatser, men det är viktigt att se att vi är inne i en dynamisk period, till skillnad mot de svåra åren under 90-talet, under den stora budgetsaneringen.

Men om vi av 6 000 miljoner kronor i utbyggnad håller inne med 60, detta kärva år, så skapar det inte alls någon oro. Man vet att regeringen står fast vid att man ska se till att satsa på kvaliteten, för det är det viktiga.

Hur blir det då med Kristdemokraterna som nu med lite lätt högrödeton säger att 60 miljoner är en katastrof? När jag tittar på era siffror ser jag att ni sparar mer än 300 miljoner. Finns det någon verksamhet kvar alls efter det att Kristdemokraterna har gått fram med sin slättermaskin över högskolan? Ni säger att ni sparar på byråkrati. Nätuniversitetet, möjligheten att studera på distans, ska bort. Är satsningar på att Karolinska Institutet ska kunna samverka med gymnasieskolor för att ungdomarna i gymnasiet ska få chansen att möta forskningen byråkrati? Allt det ni drar undan innebär ju en sämre verksamhet.

Jag måste fråga Torsten Lindström: Hur kan det komma sig att du lägger fram förslag om stora besparingar på högskolan i tider när det snarare behövs att ni ställer upp på den väg som regeringen har stakat ut med mer resurser till den högre utbildningen?

Anf. 26 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Fru talman! Utbildningsministern upplever ingen oro. Nej, det beror väl på var man befinner sig och hur man använder sin hörsel. Sedan vårbudgeten kom har jag rört mig i högskolevärlden, och det *finns* en oro: När det plötsligt dyker upp en ospecificerad besparing, var ska den tas? Vem ska drabbas? Det är precis den typen av signaler som undergräver Sveriges möjlighet att bygga upp en långsiktigt stark forskning.

Kontrasten är å andra sidan tydlig mellan regeringens passiva politik och de aktiva satsningar som Kristdemokraterna vill göra på högskola, universitet och forskning. När vi satsar pengar på att höja kvaliteten, när vi satsar pengar på fler forskare, när vi satsar pengar på att hjälpa de studenter som i dag har svårt att försörja sig, de studenter som har barn, då gör regeringen noll och intet. Denna kontrast är tydlig.

Återigen: Det vore intressant att få veta – jag är en smula ihärdig – var de här besparingarna ska ske. Vad tänker regeringen göra för att ställa om från denna passivitet till en aktiv och framtätsyftande politik?

Det är nästan så att jag ser det framför mig. När jag hör utbildningsministern tala här låter det så aktivt och framtätsyftande, men jag får en känsla av att han är ganska ensam i regeringen om att tycka så här. Det verkar som om utbildningsministern är en ropande röst i regeringsöknen. Vad ska man annars tro när man läser vårbudgeten där regeringen faktiskt föreslår ospecificerade besparingar? Hittills har regeringen också sagt nej till kvalitetsförbättringar och fler forskare.

Å andra sidan, fru talman: Om utbildningsministern har ändrat sig går det bra att rekommendera partikamraterna här i riksdagen att rösta för våra förslag.

Anf. 27 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Torsten Lindström, jag vet inte om du hörde när jag talade med en av dina partivänner om den kristdemokratiska strategin här under våren. Först gjorde den mig konfunderad, men jag måste säga att den nu gör mig alltmer road. Ni har en svansföring som tyder på att nu kommer det satsningar, nu kommer det pengar. Alla som lyssnar på Tor-

sten Lindström måste ju tro det. Om man lyssnade på Yvonne Andersson tidigare måste man ha trott det. När jag lyssnat på tidigare inlägg från kristdemokrater under våren har jag definitivt trott det. Varje gång har jag blivit lika förvånad när vi har gått till läggen, till motionerna, och sett att där finns ju inga pengar. Där finns inga förslag. Där ligger ju besparingar.

Jag skulle välkomna om Kristdemokraterna, som ju är ett parti som någonstans ändå har en förnuftig kärna, kunde bli ett mer modernt parti som såg utbildning och forskning som drivkrafter för modernisering och förnyelse av vårt samhälle, som var med på de satsningar på skolan som ni nu säger nej till, som var med på de satsningar på högskolan som ni ständigt har sagt nej till.

Vi har brutit väg för nya högskolor, minst en stark högskola i varje län. Vi har gett chansen till nya ungdomsgrupper att komma in till högskolan. Under den senaste perioden har en ökning skett från 20 % av en ungdomskull till nästan 50 % av en ungdomskull som går vidare till högre utbildning, en högre utbildning som har mycket god kvalitet i jämförelse med de tyska, franska och sydeuropeiska universiteten. Tänk om ni kunde vara med på den satsningen! Detta är ju betydelsefullt både för människors tillväxt som människor och för samhällets tillväxt ekonomiskt. Här har ni dock varit ett släpänkare och ständigt föreslagit besparingar. Det är synd. Det är väl inte för sent för er att ändra er någon gång under mandatperioden, men än så länge har det inte hänt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2002/03:97
6 maj

Svar på
interpellationer

7 § Svar på interpellation 2002/03:304 om utbildningsvetenskapens framtid

Anf. 28 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Torsten Lindström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att stärka utbildningsvetenskapen och för att säkra den långsiktiga finansieringen av utbildningsvetenskapen.

I propositionen *En förnyad lärarutbildning* (1999/2000:135) föreslog regeringen en kraftig förstärkning av resurserna till utbildningsvetenskaplig forskning i anslutning till lärarutbildning och den pedagogiska yrkesverksamheten.

I propositionen *Forskning och förnyelse* (2000/01:3) framhåller regeringen att utbildningsvetenskaplig forskning är av strategisk betydelse för kunskapssamhället och dess ökande behov av kunskapsutveckling, utbildning och kvalificerat lärande. Regeringen påpekar också att det är synnerligen angeläget att stärka och bredda den vetenskapliga basen för lärarutbildningen men också att öka kunskaperna om utbildning och lärande i vidare mening.

Vetenskapsrådet har därför tillförts medel så att man under 2001 disponerade 20 miljoner kronor, under 2002 disponerade 80 miljoner kronor och från 2003 årligen kan fördela 120 miljoner kronor till projekt inom det utbildningsvetenskapliga området. Ansvar för att fördela dessa medel vilar på den utbildningsvetenskapliga kommitté som inrättades inom rådet och som påbörjade sin verksamhet 2001.

En utgångspunkt är att deltagande lärosäten bör satsa egna resurser svarande mot minst en tredjedel av de medel som erhålls från den utbildningsvetenskapliga kommittén. Det är givetvis angeläget att även högskolor utan vetenskapsområden i ökad utsträckning kan delta i samarbete och utbyte. Den forskning som erhåller stöd ska därför bedrivas i nätverk, där ett flertal disputerade forskare, från minst ett universitet och en högskola, gemensamt står bakom en ansökan.

För att öka antalet lärare med doktorsexamen inom områden med relevans för lärarutbildningen har regeringen anslagit totalt 24 miljoner kronor till inrättandet av två forskarskolor inom pedagogik och didaktik. Den ena är i teknisk och naturvetenskaplig didaktik med Linköping som världhögskola och Karlstads universitet, Lärarhögskolan i Stockholm, Malmö högskola samt Mälardalens högskola som partnerhögskolor. Den andra är i pedagogiskt arbete med Umeå universitet som världhögskola och med Karlstads universitet, Örebro universitet, Malmö högskola, Högskolan Dalarna och Lärarhögskolan i Stockholm som partnerhögskolor. Bägge forskarskolorna har ett examensmål om 25 doktorer 2007.

Sammantaget har regeringen gjort mycket kraftfulla satsningar på utbildningsvetenskapen, både vad gäller forskning och vad gäller forskarutbildning.

För att bedöma formerna för den långsiktiga finansieringen behövs ett gediget beslutsunderlag. I propositionen *Forskning och förnyelse* framhåller regeringen att den utbildningsvetenskapliga kommitténs verksamhet bör utvärderas senast år 2004 och att dess verksamhet bör integreras i någon forskningsfinansiärs struktur när forskningen blivit så stark att den förmår hävda sig mot annan forskning.

Jag avser att återkomma i denna fråga i den forskningspolitiska proposition som kommer att presenteras under innevarande mandatperiod.

Anf. 29 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill allra först tacka utbildningsministern för svaret.

Vad behöver en lärare kunna? Den frågan handlar ytterst om vad våra barn och ungdomar behöver lära sig för att gå väl förberedda in i kunskapssamhället. Enligt många undersökningar är den allra viktigaste faktorn för om en elev lyckas i skolan just lärarens kompetens. När läraren har hög kompetens inom relevanta områden lär sig också eleven på ett framgångsrikt sätt. Ju större behov eleven har av hjälp i sitt lärande, desto större är betydelsen av att hjälpen är kvalificerad och professionell.

Det är därför, för elevernas skull, för att eleverna ska stå väl rustade inför kunskapssamhället och därmed redo att föra Sverige in i framtiden, som det är viktigt att skolans personal är kompetent. Det är därför som lärarutbildningen är så viktig.

Ett väsentligt inslag i den nya lärarutbildningen är utbildningsvetenskapen. När den nya utbildningen startades utlovades insatser på det utbildningsvetenskapliga området både för att stärka den vetenskapliga förankringen i lärarnas grundutbildning och för att klara behovet av ökad kunskap och vetenskap om lärande.

Behovet av forskarutbildade lärare är stort inom lärarutbildningen, för att inte tala om skolan i stort. Lektorer saknas i gymnasiet. Lärare med vetenskaplig ämnesdidaktisk kompetens saknas överlag i alla skolformer. Det är därför det krävs insatser för att öka antalet lärare med forskarut-

bildning i skolan, och då inte minst inom lärarutbildningen. Det vetenskapliga arbetssättet måste vara starkt under lärarutbildningen för att det ska kunna överföras till lärargärningen i vardagen och ytterst elevens eget lärande.

År 2001 skapades en särskild kommitté under Vetenskapsrådet med uppgift att verka för utbildningsvetenskaplig forskning. Det handlar om ett delvis nytt fenomen på så sätt att den förenar traditionell disciplinbunden forskning med mång- och tvärvetenskaplig forskning. Detta borde vara angeläget att ytterligare stärka och främja.

Men, fru talman, det finns ju signaler om att regeringen skulle ha andra avsikter än att säkerställa en resurstilldelning till området för att möjliggöra fler forskarutbildade och därmed höja kvaliteten i hela skolväsendet och i lärarutbildningen. Det handlar också om att öka lärarnas professionalisering, vilket är bra för yrkets attraktivitet och möjligheterna att rekrytera de mest lämpade och allra, allra bästa till yrket. Därför är regeringens inställning av intresse. Och därför blir jag oerhört, tyvärr inte helt oväntat, bekymrad över ministrarnas svar.

Utbildningsministern väljer att i sitt svar passa. Ministern verkar negligera den oro som finns för att kunskapen om lärande ska komma i skymundan, och ministern hänvisar till en forskningsproposition som vi inte ens vet när den kommer. Att den kommer får vi verkligen hoppas. Det har antytts att forskningspropositionen, som ursprungligen var aviserad till i höst, ska bli försenad, vilket i och för sig inte är oväntat. Men, fru talman, vi har inte råd att vänta på den här propositionen. Vi har inte råd att vänta på besked. Det måste till tydliga signaler. Jag väntar mig därför besked, och det är också den följdfråga jag ställer till ministern här i riksdagen: Vad tänker ministern göra dels för att få bort den oro som finns i dag, dels för att se till att det faktiskt finns resurser till utbildningsvetenskaplig forskning och utveckling?

Anf. 30 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag har inte aviserat någon forskningspolitisk proposition till hösten. Det tror jag att Torsten Lindström har fått alldeles om bakfoten. Vi lägger fram forskningspropositionerna någonstans i mitten av mandatperioden. Den diskussionen behöver vi inte föra.

Jag får tacka Torsten Lindström för den hyllning till den nya lärarutbildningen som han framför från talarstolen. Det är roligt, därför att det var ett av de stora projekt vi hade under förra mandatperioden, att skapa en ny modern lärarutbildning i Sverige som äntligen löser det som har varit lärarutbildningens dilemma under årtionden, att man inte fullt ut har kommit in i universiteten. Man har setts lite vid sidan av under de två tre decennier som man har tillhört universitetsvärlden fullt ut och inte haft den vetenskapliga koppling som man bör ha. Man har inte haft den naturliga fortsättning på en utbildning som ska gälla en stor grupp, att man kan gå vidare till forskarutbildning. Man har inte ens haft rätten att gå vidare till forskarutbildning efter en lärarutbildning. Det har varit en stor och viktig reform att se till att stärka lärarutbildningens status så att vi verkligen kan locka duktiga, begåvade, ambitiösa, unga och erfarna att söka till lärarutbildningen.

Det ser också ut att lyckas. I de senaste ansökningssiffrorna ser vi för andra gången i rad en ökning av förstahandssökande till lärarutbildning-

Prot. 2002/03:97
6 maj

Svar på
interpellationer

en. Den nya lärarutbildningen verkar vara attraktiv. Det behöver vi verkligen fortsätta att följa upp och stärka.

En nyckel i detta har varit just den vetenskapliga grunden, den vetenskapliga kopplingen. Därför har vi under de här åren gjort en, måste jag säga, formidabel ökning av forskningsresurserna till det här området. Från i stort sett ingenting på rådsnivå till 20, till strax under 100 och nu 120 miljoner kronor. Det är i det här läget rejält med resurser.

Jag förväntar mig att vi, när vi går framåt och de här forskargrupperna växer i både kvalitet och omfång, kommer att nå ett läge där vi behöver öka. Men än så länge tror jag att det är en enad bedömning bland forskarna att det är rejält med resurser. Det är bra det, för det krävs för att få den här trendförändringen. Efter tre decenniers slit med detta är vi antligen på väg att få en förändring. Då är det viktigt att vi har börjat med att se till att Vetenskapsrådet har ett öronmärkt uppdrag. Man ska, som sagt, ha en egen kommitté för fördelning av de här resurserna, där den vetenskapliga kvaliteten ska vara det allena saliggörande, och det ska vara resurser som inte kan användas till annat än detta.

När vi har fått en utveckling på det här området är klart att det vore idealiskt att se till att vi har vetenskapsområden som är breda och där man får samhörighet och samverkan. Men där är vi inte ännu när det gäller just utbildningsvetenskapen. Den behöver den tydliga riktlinjen från riksdag och regering och det skydd som öronmärkningen ger.

Det ska bli mycket intressant att se utvärderingen av den här mycket starka uppbyggnaden. Vad har den gett? Hur ser kvaliteten ut? Hur mäter vi oss internationellt?

Vi är på väg att göra någonting som föregångsland på detta område. Jag börjar redan nu märka internationella uppvaktningar i form av frågor som: Vad är det ni gör med utbildningsvetenskapen i Sverige som är så intressant? Resten av världen har samma dilemma som Sverige, den vetenskapliga grunden kopplad till lärarutbildningen.

Torsten Lindström har ett problem. En eventuell borgerlig regering, där Folkpartiet aspirerar på utbildningsposterna, ser inget värre än detta. De har ju sagt nej. Deras förslag är noll kronor till utbildningsvetenskaplig forskning. I det sammanhanget behöver vi inte umgås i alla fall.

Anf. 31 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Fru talman! Utbildningsministern brister ut i en vårlig sång över lärarutbildningen och hur lyckad den är. Det vore kanske en smula klokt att invänta en del av de uppföljningar och utvärderingar som ska göras. Jag tror att det finns många anledningar att återkomma till hur den nya lärarutbildningen fungerar praktiskt. Jag ber att få återkomma till det vid ett annat tillfälle i denna kammare.

Däremot är det bra att utbildningsministern och jag är överens om att det är viktigt med en vetenskaplig förankring i själva lärarutbildningen. Det har varit väldigt olika under åren. Det är därför det är viktigt att höja den vetenskapliga förankringen i själva utbildningen, också i de utbildningsvetenskapliga delarna eller snarare i de tidigare pedagogiska, metodiska delarna. Men det handlar också om att få den vetenskapligheten att prägla hela den miljö som de blivande lärarstudenterna befinner sig i, och då är det viktigt att öka de disputerade lärarnas antal. Vi kristdemokrater

satsar mer än regeringen klarar av på hela högskole- och forskningsväsendet.

Jag är bekymrad, fru talman, och den oron finns på många håll ute i landet just nu. När den tillfälliga kommitté som tillsattes för att främja utbildningsvetenskapen är klar, vad händer då? Jag skulle önska att utbildningsministern ville lätta lite på skynket och ge en signal om hur regeringen ser på utbildningsvetenskapens möjligheter att prägla lärarutbildningen under kommande år. Det är viktigt.

Sedan blir jag bekymrad när jag läser tidningen, fru talman. Det finns en tidning som heter Dagens Forskning. I det nummer som kom ut den 14–15 april påstås det – det är ju en tidningsuppgift så man ska inte ta den för alltför säker – att utbildningsvetenskapen är hotad i regeringens planer. Det påstås att regeringen i förhandlingar med stödpartierna – dem man så förtvivlat behöver för att ta sig fram i maktmaskineriet – skulle ha offrat utbildningsvetenskapen och i stället prioriterat biologisk mångfaldsforskning. Innebär det här, fru talman, att regeringen prioriterar forskning om i och för sig lovvärda kossor, myror, elefanter, rosor och maskrosor i stället för forskning om våra barns och ungdomars lärande? Det är vad som påstås.

Nu vill jag, fru talman, ställa frågan till utbildningsministern: Hur ser regeringen egentligen, när vi kommer under ytan på de vackra orden, på utbildningsvetenskapens fortsatta möjligheter och status? Är lärande om rosor och kossor viktigare än forskning om barns och ungdomars lärande och utveckling?

Anf. 32 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Det är väl inte så att det finns ett spår av förakt för naturvetenskaplig forskning i Torsten Lindströms senaste inlägg? Kossor och maskrosor ska man inte kunna särskilt mycket om. Jag som är en varm vän av naturvetenskap tycker att också det är viktigt. Jag skulle inte uttala mig i de lite förklenande ordalagen om viktig forskning.

Men låt mig försäkra Torsten Lindström att jag som har varit minister under hela den här perioden och ansvarig för reformeringen av lärarutbildningen och den förstärkta forskningen kopplad till lärarutbildningen värnar detta mycket starkt.

Det är antagligen så inom våra samarbetspartier att det finns en och annan där som, liksom Folkpartiet, inte lägger så hög vikt vid detta. Men de möter en minister som är mycket engagerad på detta område.

Jag ser detta som början på första steget i en forskning som måste bli allt starkare. I det här läget är det mycket gott om resurser. Vi får tänka på att det här är ett område som ännu inte har utvecklats. Än så länge är det relativt lätt att få tillgång till forskningsmedel för den gruppen av forskare. Men när vi kommer till det läget att forskningsområdet växer i styrka och kvalitet och internationell ryktbarhet, räknar jag med att det kommer att behövas ännu mycket mer resurser. Vi behöver många disputerade inom det här området, ute i skolorna men också som lärare på våra högskolor. Det här är bara början på en resa.

Jag är faktiskt lite stolt över att ha bidragit till att sätta i gång denna resa. Det här är en fråga vi har slitit med i decennier i den svenska debatten. Nu är det äntligen någonting rejält på gång när det gäller forskning kopplad till lärarutbildningen.

Prot. 2002/03:97

6 maj

Svar på
interpellationer

Jag har sett att Kristdemokraterna vill sätta ett slags procentsats för hur stor andel av Vetenskapsrådets resurser som ska gå till forskningen – och stadigt öka den procentsatsen. Det innebär med Kristdemokraternas politik att vi ska lägga ned medicinsk forskning och bioteknikforskning för att främja detta. Det tror jag inte alls. Det behövs nya resurser. De ska inte tas från den medicinska forskningen. Det är centralt för Sveriges framtid.

Anf. 33 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Fru talman! Ibland är det intressant att fundera över med vilka glasögon man ser verkligheten. Utbildningsministern resonerar som om budgeten vore en statisk massa. Det är den väl i den socialdemokratiska regeringen, men när Kristdemokraterna lägger fram sina budgetförslag gör vi någonting till skillnad från regeringen. Vi prioriterar forskning. Vi prioriterar högskola och kvalitet.

När vi lägger fram förslagen frigörs faktiskt medel för att göra nya satsningar. Vi frigör medel för att öka Sveriges möjligheter att utvecklas som ett attraktivt kunskaps- och forskningsland. Det är självklart – och det är möjligen besvärande för ministern – en rejäl skillnad mellan oss kristdemokrater och regeringen. Det är skillnad mellan våra aktiva förslag och regeringens utbildningspolitik, som mer präglas av det klassiska växelsvaret: ”Var god dröj!”

Fru talman! Jag blir glad, och jag vill tacka utbildningsministern, när det gäller hans mycket tydliga ambition att lyfta fram vetenskap om våra barns och ungdomars lärande. Det är ett besked jag välkomnar. Jag ser fram emot att det beskedet i ord också ska följas av handling, att det utbildningsvetenskapliga området, när perioden för den tillfälliga kommittén under Vetenskapsrådet är slut, ska få nya möjligheter att utvecklas, befästas, göra ett gott arbete. Det behövs verkligen för våra barns och ungdomars möjligheter att lära sig.

Jag välkomnar ministrarnas besked på den punkten, och vi får säkert anledning att fortsätta diskussionen. Jag hoppas, fru talman, att orden leder till konkret handling och att vi får se en aktiv politik från regeringens sida. Det behövs.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2002/03:307 om attityder och fördomar inom skolan

Anf. 34 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Annika Qarlsson har frågat vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att höja medvetenheten och kunskapen om jämställdhet bland dem som arbetar i förskolan och skolan. Annika Qarlsson har även frågat vilka åtgärder jag avser att verka för att skolan vidtar om trakasserier och övergrepp som sker i skolans värld.

Förskolan och skolan är både en del av och en produkt av samhället. De värderingar om kvinnor och män som råder i samhället i stort reproduceras i verksamheterna. Men förskolan och skolan har också ett själv-

ständigt uppdrag enligt läroplanerna att aktivt verka för jämställdhet. De ska vara platser där könsmönster förändras och där grunden läggs för ett framtida samhälle med mer jämlika strukturer än dagens.

Var och en som arbetar i förskolan och skolan bidrar till att forma flickors och pojkars syn på makt och kön. Ett aktivt arbete med att utveckla medvetna förhållningssätt till frågor om genus och makt är därför viktigt på alla nivåer i utbildningssystemet.

Jag ser därför kunskap om jämställdhet och en ständig dialog mellan personal och med barn och unga samt med föräldrar om barns och ungas lika rättigheter oavsett kön som en viktig förutsättning för att förebygga och förhindra övergrepp. Pojkar och män måste omfattas av och engageras i arbetet för jämställdhet. Det är dessutom betydelsefullt att arbeta med jämställdhet från tidig ålder. Av central betydelse är självklart att det finns lagar som fungerar till skydd och säkerhet.

Alla former av trakasserier och kränkande behandling strider mot gällande lag och mot grundläggande demokratiska värderingar. Undersökningar visar att flickor i grund- och gymnasieskolan känner sig mer utsatta än pojkar för i stort sett alla former av kränkningar.

Under våren avser regeringen att tillsätta en särskild utredare som ska ta fram ett förslag till lagstiftning om ett förbud mot diskriminering inom skolväsendet. Det är regeringens avsikt att lagförslaget även ska innehålla bestämmelser om att arbetet ska bedrivas aktivt för att bland annat förebygga och förhindra diskriminering och trakasserier på grund av kön och av sexuell natur.

Alla flickor och pojkar har rätt att känna sig trygga och slippa vara rädda. Omsorg om deras välbefinnande måste därför präglade all verksamhet. En trygg miljö är en oerhört viktig förutsättning för att barn, unga och vuxna ska trivas, tillgodogöra sig kunskaper och utvecklas till jämställda kvinnor och män.

Regeringen vidtar en rad åtgärder för att öka kunskap om och kompetens i jämställdhet. Myndigheten för skolutveckling redovisade exempelvis den 23 april 2003 den första delen av sitt uppdrag att förbättra utsatta flickors och pojkars situation i skolan. Målgruppen för det stödmaterial myndigheten nu tagit fram är skolans personal. Materialet utgår från ett främjande perspektiv. Det innehåller även handfasta råd om hur skolorna kan agera vid akuta kriser. Jag tycker att materialet fyller en stor kunskapslucka genom att det utförligt behandlar relationen mellan hem och skola i mångkulturella miljöer.

Ett annat exempel är myndighetens uppdrag att lyfta fram exempel på handlingsprogram och arbetssätt mot kränkande behandling som gett positiva resultat och som visat sig minska mobbning för att kunna ge mer handfasta råd och hjälp till skolorna. Myndigheten ska också ta fram en forskningsöversikt om kränkande behandling och mobbning.

Ytterligare ett exempel är de medel regeringen avsatt för utbildning av pedagogiska resurspersoner i jämställdhet och genuskunskap. Utbildningen riktar sig till lärare och pedagoger i förskolan, skolan och gymnasieskolan. Regeringens ambition är att det ska finnas minst en sådan resursperson i varje kommun år 2004.

Förutom dessa exempel vill jag nämna att regeringen förstärkt den nationella kvalitetsgranskningen och att kommuner och skolor årligen ska kvalitetsredovisa sitt arbete. Jag är också övertygad om att det stat-

Prot. 2002/03:97
6 maj

*Svar på
interpellationer*

liga bidraget till personalförstärkningar i skola och fritidshem kommer att förbättra situationen.

Anf. 35 ANNIKA QARLSSON (c):

Fru talman! Jag får tacka så mycket för svaret. Det var ett omfattande svar, och det är positivt.

Ministern lyfter i svaret fram en mängd goda exempel på just goda exempel. Goda exempel är bra, men de är inte verklighet. Den verklighet som vi ser i skolan och förskolan i dag är att man har fullt upp att göra. Man försöker arbeta med dessa frågor utifrån den kompetens man i dag besitter.

Goda exempel, en extra resursperson och en utredning ändrar inte jämställdhet från grunden. Jag skulle vilja påstå att en av de viktigaste åtgärderna för att komma åt den frågan är att arbeta med utbildningen för personal som ska arbeta inom skola och förskola. Det handlar om att kunskapen om jämställdhet och genuskunskap måste förbättras.

Läroplanen och kursplanen måste bli tydligare. Det ska framgå att sex och samlevnad är ett ämnesövergripande kunskapsområde. I dag hamnar den frågan i stort sett inom biologin. Där kanske vi bara förstärker det som skiljer. Tittar vi på den sociala och historiska aspekten ser vi där mönster och hur mycket vi kan påverka själva. Det skulle vara intressant att få höra vad utbildningsministern avser att göra i just de frågorna.

Att samla kunskaper och visa goda exempel är bra, men det hänger ihop med att ska hända något i verksamheten.

I dag, med en arbetsbelastning som de allra flesta upplever som hög, gäller det att det finns en eldsjäl, att man har ett väldigt aktivt arbete på området med jämställdhetsfrågor, eller att något allvarligt händer som gör att man tar tag i frågan. Annars hamnar den lätt på hyllan ihop med alla andra viktiga frågor som det ska arbetas med.

För att få lite tryck i frågan har vi i Centerpartiet lagt fram ett förslag där vi säger att det ska vara ett ökat ansvar för skolhuvudmannen att agera vid mobbning och när det gäller sexuella trakasserier. I förslaget påpekar vi att Skolverket i ett första steg ska ha möjlighet att rikta sanktioner och att man sedan ska kunna gå vidare. Skolhuvudmannen ska faktiskt vara ersättningsskyldig om inte tillräckligt med åtgärder vidtagits för att motarbeta mobbning och trakasserier. Förslaget handlar inte om att vi vill sätta åt skolorna, utan det handlar om att sätta fart på det här arbetet.

Det skulle vara intressant att höra hur utbildningsministern ser på vårt förslag om ett tydligare ansvar.

Anf. 36 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag tror att Annika Qarlsson och jag har ganska likartade utgångspunkter i den här debatten. I denna fråga måste skolorna vara mer engagerade och ha mer kunskaper. Jag instämmer helt när det gäller Annika Qarlssons grundläggande hållning – det är klart att skolorna har haft en ganska tuff period. Det är så pass mycket att göra och ibland alldeles för lite av lärare och annan personal att det är svårt att säga att man alltid kan göra allting på en gång. En av de grundläggande åtgärder som måste vidtas är därför att öka antalet lärare och andra specialister i skolan så att man också får en arbetsmiljö med de resurser som krävs för

att kunna ta sig an en så här viktig uppgift. Detta är nämligen en grundläggande uppgift för skolan och ingenting som ska ses vid sidan av.

I de uppdrag som gäller för hela landet och som riksdag och regering ger skolan ingår jämställdhetsfrågan som en mycket grundläggande del. När vi fostrar barn och unga till att bli kunniga och bildade aktiva samhällsmedborgare ingår självfallet också detta med att vara en jämställd medborgare och att ha det här med sig från skolan och även från hemmet.

Jag tror alltså att detta med fler lärare är en viktig åtgärd men håller med Annika Qarlssoon om att det naturligtvis också handlar om utbildningen av den personal som jobbar i skolan. Den nya lärarutbildningen tror jag kan betyda mycket i sammanhanget. Där har vi valt att lägga en större vikt vid att det också ska finnas en del kärnkunskaper som lärare ska ha med sig i sin yrkesroll. Förutom mycket goda ämneskunskaper måste man också ha insikter i könsmaksordning och genusteori men också i hur man som lärare agerar för att få en mer jämställd situation i skolan.

Den nya lärarutbildningen spelar självklart en stor roll. Jag ser gärna att kommunerna uppfattar den viktiga rollen i att också i vidareutbildningen av lärare använda sig av de möjligheter som nu finns i den nya lärarutbildningen när det gäller att kompetensutveckla befintlig personal. Det är klart att det måste hända något i verksamheten. Det är ju hela syftet med det som jag har redovisat.

Min uppfattning är att detta har fått en stärkt ställning under den senaste tiden, men vi behöver ta ytterligare initiativ. En ny diskrimineringslagstiftning är ett sådant tillfälle då vi också trycker på det förebyggande arbetet, på det engagerade aktiva arbetet. Men också när vi ser över skollagen är det viktigt att i formuleringarna trycka på hur viktigt det strategiskt är för lärarna att arbeta också med denna fråga.

Jag fortsätter gärna diskussionen med Annika Qarlssoon och hennes parti för att se om det går att hitta gemensamma konstruktiva förslag för att komma framåt och stärka frågans ställning.

Anf. 37 ANNIKA QARLSSON (c):

Fru talman! Det är snart 20 år sedan jag slutade gymnasiet och ytterligare några år sedan jag slutade grundskolan. Jag har en dotter som om några veckor går ut nian. Att kunna jämföra mina erfarenheter från svenskt skolväsende 25 år tillbaka med min dotters skolgång i dag är i vissa fall en väldigt positiv upplevelse. När det gäller arbetssätt och metoder har mycket gått framåt. I dag är det en helt annan skola. Vi bildar fram en helt ny generation med unga framåt individer.

Men en sak som jag kan vara lite bekymrad över när det gäller vad som hänt under de här 25 åren är att det faktiskt har gått åt fel håll. De unga tjejerna i dag har en större press på sig både i gruppen, i den sociala gemenskapen, och i skolan – självklart utifrån samhället med den reklam och de krav som finns om hur vi ska se ut, hur vi ska uppföra oss, hur lyckliga vi ska vara och så vidare. Jag kan se att det på det området har skett en stor förändring åt helt fel håll.

Trots att vi i dag kanske har bättre formulerade planer och förslag och mer goda exempel har det gått åt fel håll. Detta i sin tur har ett samband med attityder och fördomar i vuxensamhället. Det är ju inte fråga om en

Prot. 2002/03:97
6 maj

Svar på
interpellationer

enskild, en separat, företeelse, utan de här bitarna hänger ihop. Därför kan jag känna att det inte får stanna vid ord. Saker måste hända.

Vi säger att det är viktigt att höja kompetensen här. Men hur ser det ut vad gäller dessa utbildningar i dag? Är de så pass förstärkta att det räcker? Behöver vi för den personal som finns i skolan komplettera med den här typen av utbildning? Ett första steg är självklart att få en resursperson. Men behöver det jobbas ytterligare med de frågorna?

I JämO:s handbok finns ett exempel från Gävle. På ett dagis och en förskola där trodde man att man hade rätt kläm på jämställdhetsarbetet och att man mötte barnen på ett bra sätt. Man filmade den egna verksamheten, och det blev en stor chock för berörda. Det fanns de i personalen som vägrade att se filmen. De kunde inte acceptera att det var de som agerade så som de gjorde. Kanske behöver vi ha in de ögonen i skolans verksamhet i dag – ögon utifrån – just för att sätta tummen i ögat så att saker händer. Det här känns angeläget. Saker behöver alltså hända nu.

Det är positivt om vi lite grann kan öka trycket på skolan så som vi säger i vårt förslag – alltså att skolhuvudmannen ska vara ersättningskyldig och att gå fram den vägen. Jag tror att det skulle vara en relativt enkel åtgärd som relativt snabbt kunde vidtas för att sätta lite eld i baken här.

Anf. 38 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Att sätta eld i baken på en del är nog ingen dum idé men låt oss inte hamna i dilemmat att vi glömmer bort hur vi vill att skolan ska fungera. Jag känner nog motsvarande engagemang som Annika Qarlsson. Men lösningen får inte bli att vi igen går in och detaljreglerar vad som ska ske i skolan. Min tanke är att skolan behöver en mycket tydligare och tuffare uppföljning av hur man når kunskapsmålen och även de viktiga demokratiska målen, där också jämställdhetsmålen ingår. Hur arbetar man med detta?

När vi nu så att säga bygger ett helt nytt sätt när det gäller att följa upp vad skolorna gör – hur väl man faktiskt når de mål och ambitioner som vi har – ska det gälla också det här arbetet. Därmed sätter vi, menar jag, eld i baken på dem som behöver känna av lite sveda därifrån. När det inte fungerar måste vi göra det tydligt så att föräldrar, kommun, ansvariga politiker och samhället runtomkring ser att här arbetar man inte på det sätt som vi faktiskt har rätt att kräva. Vi får i gång debatten tack vare att strålkastarljuset hamnar på svagheter i skolan. Detta måste vi utveckla. Det nya Skolverket har en väldigt viktig uppgift i sin uppföljning av varje kommun och varje skola i Sverige.

Sedan handlar det naturligtvis också om vidareutbildning av personal. Det handlar alltså om nya lärare men också om befintlig personal. Detta är ett mycket stort ansvar för kommunerna. Man satsar också relativt mycket på vidareutbildning. Det gäller att se till att de resurserna också går till den här typen av kunskaper, som strategiskt är väldigt viktiga för skolan. Jag tror också att det är mycket viktigt att vi i vuxenvärlden är väldigt tydliga.

Jag kan hålla med Annika Qarlsson i beskrivningen av utvecklingen. För 20 år sedan gick jag ut gymnasieskolan. Oerhört mycket positivt har hänt men på en del områden har det också gått tillbaka.

Jag tror inte att det framför allt är skolan som har gått tillbaka, men samhället som sådant har gått tillbaka när det gäller stereotypa könsroller som blir väldigt tydliga och väldigt dominerande för många av våra barn och ungdomar på ett sätt som det inte fanns när vi gick i skolan, i alla fall inte så starkt som i dag – i filmer, reklam och medier av olika sorter. Det påverkar våra flickor i mycket stor utsträckning när det gäller självbilden, självförtroendet, vad man bör vara, vad man ska sträva efter. Det skapar en i grunden otrygg situation för många.

Det bekymrar mig mycket att se denna utveckling och hur starkt den påverkar redan ganska små barn. Skolans uppgift blir bara dubbelt så viktig men också mycket svårare, att försöka bidra till att stå emot denna bild. Då krävs mycket tydligt agerande från de vuxnas sida i skolan. En situation där det blir vanligt att man kränker varandra, att man kallar varandra med nedsättande ord, att man säger ”hora” till flickor i skolan är helt oacceptabel. Där behövs det inte särskilt mycket vidareutbildning för att inse att det här är någonting där vi alla måste säga: Nej, vi accepterar inte detta, så får det inte vara i skolan. Det får inte vara så att man kommer till skolan och upplever att man blir kränkt på grund av sitt kön.

Det vi behöver gå vidare med är: Hur kommer vi från detta till att också göra utbildningen och undervisningen sådan att den avslöjar och visar de stereotyper som vi lever under och hjälper barn som söker identitet att söka mycket bredare än bara i de boxar som samhället har bidragit till? Här finns mycket kvar att göra. Då handlar det om breda insatser: lagstiftning, stimulans, uppföljning men också tydlighet från vuxenvärlden att vi inte accepterar den utveckling som vi har sett.

Anf. 39 ANNIKA QARLSSON (c):

Fru talman! Jag vill inte heller detaljstyra. Men sätter man in en lag ställer man med det också krav utan att behöva gå in och detaljstyra. Detaljstyrning brukar vi centerpartister inte vara så himla noga med. Kollektiva lösningar brukar vi egentligen inte heller vara så förtjusta i att förespråka. Vi har formulerat vår kamp för jämställdhet i samhället som centerfeminism, och den finns självklart i mitten. Det handlar om att det finns vissa saker där vi behöver ha kollektiva lösningar, lag och liknande, och en del handlar om individuell lösning.

Den här frågan ser jag som en väldigt tydlig och viktig fråga som vi måste jobba med generellt. Det känns väldigt bra att många åtgärder är på gång.

Det finns mycket arbete på hur man ska stärka både flickor och pojkar – det handlar om båda sidor – som behöver hitta fler sidor av sin personlighet. Där arbetar man gärna med kompensatorisk pedagogik där man lär barnen att utveckla fler sidor av sin personlighet.

När vi accepterar språkbruket handlar det om att vi går in i en normaliseringsprocess. Vi godkänner det, och snart tillhör också nästa steg det normala. Det finns en mängd olika områden som det gäller att jobba vidare med.

Jag tror att vi får anledning att stämma av dessa frågor framöver och se vad som händer på området.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2002/03:292 om ersättning för statliga uppdrag

Anf. 40 Statsrådet GUNNAR LUND (s):

Fru talman! Margareta Andersson har frågat finansministern vilka åtgärder han avser att vidta för att egenföretagare ska jämnställas med anställda när det gäller ersättning för statliga uppdrag.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Margareta Andersson anför att förmånligare regler gäller för anställda än för egenföretagare som tar ett uppdrag i staten. Hon hävdar vidare att villkoren för en företagare som tar ett uppdrag i kommun eller landsting är förmånligare än om företagaren tar ett uppdrag i staten.

Reglerna om ersättning för uppdrag i statliga styrelser med mera finns i styrelseförordningen 1992:1299. Av den förordningen framgår att arvode till den som driver egen verksamhet utgår med samma belopp som för andra ledamöter.

Utöver arvode för sammanträden utgår ersättning för förlorad arbetsinkomst. En anställd som går miste om avlöningsförmåner från sin anställning på grund av uppdraget får full ersättning för sådana förmåner. Dessa förmåner räknas fram genom att man delar årsinkomsten med 260 arbetsdagar. Ersättning till den som driver egen verksamhet däremot betalas med högst det belopp per sammanträdesdag som motsvarar egenföretagarens fastställda sjukpenninggrundande inkomst delat med antalet kalenderdagar, det vill säga 365 per år. Då denna delas med 365 i stället för som för den anställda med 260 arbetsdagar ger den mycket riktigt en sämre ersättning till egna företagare än till anställda.

För kommunsektorns del finns grundläggande bestämmelser om ersättning till ledamöter i kommunallagen. Mot bakgrund av de bestämmelserna har Svenska Kommunförbundet utarbetat skriften *Ekonomiska förmåner till förtroendevalda – underlag för lokala bedömningar*. Enligt skriften gäller en liknande schablonregel som i staten för ersättning för förlorad arbetsinkomst inom kommunsektorn men med den skillnaden att den grundar sig på antalet arbetsdagar, 260 per år liksom för den anställda i det tidigare exemplet. Därmed blir ersättningar som betalas ut i kommunsektorn i normalfallet högre än i staten.

För landstingen finns inga generella regler, utan varje landsting bestämmer självt utformningen av regler för ersättning för förlorad arbetsinkomst.

Som framgår av min redovisning har Margareta Andersson rätt när hon pekar på att skillnader råder vad gäller ersättning för förlorad arbetsinkomst i stat, kommun och landsting liksom mellan egenföretagare och anställda.

Jag är tacksam för att Margareta Andersson har uppmärksammat mig och regeringen på detta, och jag är beredd att se över reglerna för arvoden i statliga uppdrag i denna del och, om så behövs, ändra på de olikheter som förekommer mellan anställda och egna företagare.

Anf. 41 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Det är inte ofta man får ett så positivt svar från regeringen som på denna interpellation.

Jag upplevde att det var en kränkning av egenföretagare. Jag tyckte att det var väldigt orättvist när jag upptäckte att det var på det här sättet. Då tyckte jag att det fanns anledning att fråga om regeringen vet vad den håller på med. Uppenbarligen är det här en gammal regel som inte har setts över på ganska länge. Nu har det blivit fel, anser jag och uppenbarligen också regeringen.

Jag tackar som sagt för svaret och har ett par följdfrågor: Hur länge kommer det att dröja? Kommer det här att åtgärdas under den innevarande mandatperioden eller längre fram?

Anf. 42 Statsrådet GUNNAR LUND (s):

Fru talman! Jag tror att vi därmed är helt överens. Jag tycker kanske att det är lite väl långtgående att, som Margareta Andersson gör, tala om att egenföretagare har kränkts. Det har i alla fall inte varit regeringens mening. Det här handlar nog om ett förbiseende eller försummelse som jag naturligtvis tar på mig.

Det är bra att detta har uppmärksammats, och jag kan bara säga att jag tänker ta itu med det här på en gång och gå igenom dessa regler. Jag kan inte tänka att det ska vara så komplicerat, så att resultat kan väntas föreligga under det här året.

Anf. 43 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Då ber jag bara att få tacka för detta. De som har känt sig drabbade av det här har upplevt det som väldigt orättvist. Okej, kränkning är kanske ett för hårt ord, men jag är glad att detta kommer att åtgärdas på ett eller annat sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.21 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

10 § Svar på interpellation 2002/03:285 om hörselskadades situation

Anf. 44 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Lars-Ivar Ericson har frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att förbättra situationen för de hörselskadade i Sverige.

De samhällsområden som Lars-Ivar Ericson tar upp i interpellationen visar att de flesta miljöer och verksamheter i vårt samhälle i något avseende rör människor med funktionshinder. Av det skälet får handikappolitiken inte ses skild från andra politikområden utan måste genomsyra alla

områden och samhällssektorer. Detta är också huvudinriktningen i den nationella handlingsplanen för handikappolitiken.

Lars-Ivar Ericson hänvisar till det nationella målet för folkhälsoarbetet, att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Jag skulle vilja komplettera detta med målet för handikappolitiken som ska vara ett samhälle som gör det möjligt för människor med funktionshinder att bli fullt delaktiga i samhällslivet. Jag är medveten om att det fortfarande finns många brister, vilket tydligt framgår av årsrapporten från Hörselskadades Riksförbund 2003, *På Slak Lina*. Vi måste därför fortsätta arbetet med att utveckla stödet och servicen. Framför allt måste de resurser som finns utnyttjas på bästa sätt.

Skollagen fastslår att särskilt stöd ska ges till elever som har svårigheter i skolarbetet. Rektorn ska enligt skolförordningen se till att ett åtgärdsprogram utarbetas om en elev behöver särskilda stödåtgärder. Detta gäller även hörselskadade barn. Det är också viktigt att de olika huvudmännen tar sitt ansvar. Genom ett bra samarbete mellan stat, kommun och landsting kan en helhetsbild av elevens behov skapas och de bästa åtgärderna sättas in.

Specialpedagogiska institutet har i uppdrag att ge råd och stöd i specialpedagogiska frågor till skolor och kommuner. Barn med hörselskada ingår naturligtvis i uppdraget. Dessutom arbetar institutet aktivt med att klargöra gränsdragning och ansvarsfördelning mellan olika huvudmän.

Hörselskadades Riksförbund visar i sin rapport att väntan på hörapparat kan bli upp till tre år. Som ett led i arbetet med att förbättra tillgängligheten tillförs hälso- och sjukvården 1,25 miljarder årligen under åren 2002–2004. Målet är att alla patienter, senast vid utgången av 2004, ska erbjudas behandling inom tre månader efter beslut om behandling. Jag vill också framhålla att det fria vårdvalet nu gäller i hela landet.

Regeringen gör en mängd satsningar för att få ned de höga sjukskrivningstalen och för att människor ska kunna vara kvar i arbete. Arbetet bedrivs på bred front och innefattar alla sjukskrivna eller sjukersättning – före detta förtidspension – oavsett vilken skada eller diagnos som är anledningen till sjukfrånvaron. Åtgärderna omfattar naturligtvis även hörselskadade.

Bland satsningarna i budgetpropositionen för innevarande år, vill jag särskilt nämna den förstärkning på en halv miljard som gått till ohälsöarbetet på försäkringskassorna. Andra områden där regeringen föreslagit förstärkningar är förstärkt utbildning för regionala skyddsombud samt ett förslag om obligatorisk redovisning av sjukfrånvaron för företag, kommuner och myndigheter.

I propositionen 2002/03:89 *Förändringar inom socialförsäkringen för ökad hälsa i arbetslivet* skärps kraven på avstämningsmöten. Regeringen gör bedömningen att flerpartsmöten, där exempelvis den försäkrade, försäkringskassan, behandlande läkare, arbetsgivare/arbetsförmedling deltar, skapar förutsättningar för en god rehabiliteringsplanering. Regeringen avser också att under våren återkomma till riksdagen med förslag om finansiell samordning mellan socialförsäkringen, hälso- och sjukvården, socialtjänsten och arbetsmarknadsmyndigheterna inom rehabiliteringsområdet. De arbetsmarknadspolitiska programmen ses också över av en särskild utredare.

Staten ska utgöra ett föredöme i tillgänglighetsarbetet. En särskild förordning kräver att statliga myndigheter under regeringen ska verka för att deras lokaler, verksamhet och information görs tillgänglig. Handikappombudsmannens tillgänglighetscenter ska stödja och utveckla metoder för att följa myndigheternas tillgänglighetsarbete. Viktiga målgrupper är både statliga och kommunala myndigheter men även näringsidkare, byggherrar och yrkesgrupper såsom till exempel arkitekter.

Detta är några exempel på vad som görs för att skapa bättre förutsättningar för hörselskadade men även för andra med funktionshinder att delta i samhällslivet på samma villkor som andra.

Anf. 45 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet för det uttömmande svaret. Det är bra att statsrådet delar inställningen att vi måste ta de hörselskadades problem på allvar.

Första gången jag själv blev medveten om detta var när vår familj tog emot vårt andra fosterbarn. Han var född utan öron. Det lyckades läkarna ordna med hjälp av transplantation av hud från låret. Sedan fick vi hjälp med att installera teleslinga i huset och i klassrummet så att han kunde gå i normalklass. Men på skolgården, på fotbollsplanen och inom scouterna var det inte lika lätt att hänga med i det som sades.

Det är inte alltid så lätt att ta hänsyn till de hörselskadade. Ibland beror våra attityder på ren dumhet. Paradexemplet är talaren som säger: Jag använder inte mikrofonen eftersom jag brukar prata tillräckligt högt. Då går ju inte ljudet ut i lokalens hörselslinga så det kan inte uppfattas av dem som har hörapparat.

Det är inte alla som har hörapparat. Jag hörde ett radioprogram om en kvinna som berättade om sin 90-årige far. Han hade varit till sjukhuset för att skaffa hörapparat, men väntetiden var tre år. Då sökte han sig över länsgränsen där väntetiden var ett år.

Statsrådet nämnde detta med fritt val, och det är väldigt bra. Men det är inte så lätt för en 90-åring att förflytta sig till det lämpligaste stället i Sverige.

I kulturutskottet har vi behandlat några motioner i anledning av de hörselskadades problem. Det fanns bland annat en motion från Centerpartiet där vi krävde mer textning av TV-program. Som det är nu är det inte ens 50 % av TV-programmen som textas. Vi ville också ha bort störande bakgrundsljud. När det sänds motortävlingar i TV är det naturligt att man hör ljudet från bilarna. Men när resultaten läses upp spelas det ibland störande bakgrundsmusik, och det är inte bra för den hörselskadade.

Vi fick inte något stöd för den motionen från de andra partierna, men jag vill fråga statsrådet vad hon anser om dessa förslag som jag tycker är ganska självklara.

När det gäller hörselskador handlar det inte om dom och vi. Vi är ofta med bland de hörselskadade. Vi som har vuxit upp med popmusiken på 60-talet eller som har sågat med motorsåg utan hörselskydd märker av det med åren. Men mina besvär är ändå obetydliga jämfört med dem som jag har berört i min interpellation.

Efter att jag skrev interpellationen har jag uppmärksammats på att bullernivåerna på våra daghem är alldeles för höga. Enligt en undersök-

ning av 30 förskolor i Lund hade en fjärdedel av de anställda en av läkare konstaterad hörselnedsättning. Ytterligare 20 % anser sig ha fått en försämrad hörsel som de sätter i samband med arbetet.

Det finns all anledning att känna oro när man hör om sådana här resultat. Det handlar inte bara om de anställdas hälsa utan också om barnens hälsa, och den påverkas av bullret. Hur ska vi åtgärda detta så att inte bullernivåerna inom barnomsorgen äventyrar barnens och personalens hälsa?

Jag stannar där och återkommer lite senare till det uppväxande släktet.

Anf. 46 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Jag delar naturligtvis Lars-Ivar Ericsons uppfattning när det handlar om att skapa ett samhälle som är till för alla. Det är viktigt att understryka att ett tillgängligt samhälle är bra för oss alla.

Det sker nu satsning som vi ganska nyligen har redovisat i en skrivelse till riksdagen. Handkappombudsmannens tillgänglighetscenter har ett oerhört stort arbete framför sig när det gäller att skapa ett tillgängligt samhälle för oss alla.

Textning av TV-program kan vara bra även för dem som inte har en hörselskada. Det kan vara bra också för dem som inte behärskar svenska språket fullt ut eller om man vill följa med bättre i handlingen.

Därför tycker jag det tänkande som vi nu försöker få genomslag för, inte bara inom de statliga, kommunala och landstingskommunala verksamheterna utan också på den privata sidan, är så oerhört centralt och viktigt.

När det gäller TV vill jag ändå säga att vi har ju ett sändningstillstånd för Sveriges television som gäller fram till 2005. Där har vi lagt fast att vi tycker att minst hälften av sändningstiden för förstagångssändningarna när det gäller det som är av svenskt ursprung bör vara textat vid utgången av tillståndspanoden. I den redovisning som vi nu har fått när det gäller 2002 kan vi konstatera att 53 % är textat. Det tycker jag är en ganska hygglig och bra siffra. Den går naturligtvis att förbättra, men den visar att man redan nu har uppnått det mål som vi har lagt fast.

Sedan är det ju också så, precis som Lars-Ivar Ericson säger här, att många av de problem man kan uppleva som hörselskadad är lätt åtgärdade. De kan mycket enkelt åtgärdas genom att vi alla skaffar oss en bättre kunskap och också anpassar våra miljöer på ett sätt som gör att alla kan delta i de samtal som är så viktiga och har så stor betydelse för allas våra möjligheter att kunna leva ett fullt jämlikt och delaktigt liv.

Jag delar uppfattningen att tre år är en alldeles för lång tid att behöva vänta på att få den hjälp man behöver. Det är min förhoppning att de tillgänglighetspengar som vi har tillfört och fortsätter att tillföra kan vara en del i att förbättra situationen även för de hörselskadade.

Anf. 47 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Jag vill fortsätta med att anknyta till det jag började med, alltså problemet på daghemmen, att hörselskadorna börjar redan där. Det är ju så att hörselskadade barn har rätt till skolgång enligt skollagen. Kommunerna har huvudansvaret för invånarnas skolgång, men det är föräldrarnas sak att besluta om skolgång för sina hörselskadade barn.

Oftast är det dock inte det enskilda barnets behov som styr skolvalet utan mer bostadsorten och hemkommunens ekonomi.

På Hörselskadades riksförbund har man noterat att kommuner som inte har hörselklasser ibland motsätter sig att elever får utbildning i en annan kommun eftersom hemkommunen då måste betala. Vad anser statsrådet att man kan göra åt sådana problem? Finns det påtryckningsmedel gentemot kommunerna? Eller kan det bli aktuellt med riktade statsbidrag så att alla hörselskadade barn får en verklig möjlighet att välja rätt skola?

Jag vill återvända till detta med hörselslingor. I eftermiddags bestämde jag mig för att undersöka om det finns hörselslingor i riksdagens lokaler. Där jag hann kontrollera var det faktiskt så. Det är ju tacksamt att det är så. Men jag undrar hur det är i de föreningsdrivna lokalerna ute i landet, till exempel bygdegårdarna, Folkets hus, ordenshusen och andra lokaler där människor kommer samman till överläggningar och underhållning.

Centerpartiet vill öka anslaget till allmänna samlingslokaler eftersom vi vill öka tillgängligheten för de funktionshindrade till exempel genom installation av teleslingor. Vi avsatte 40 miljoner kronor till samlingslokaler i budgetförslaget. Då undrar jag om regeringen har för avsikt att inom en snar framtid göra något liknande så att vi får hörselslingor som fungerar i alla allmänna samlingslokaler.

Anf. 48 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Kommunernas ansvar för en bra skolgång gäller ju för alla barn oavsett vilket funktionshinder de har. Det gäller även de hörselskadade barnen. Det är ju så att i den skollag som vi har fastslås just det här ansvaret, att man ska ge ett särskilt stöd för de elever som har svårigheter att klara skolarbetet.

Sedan är det dessutom så att det står klart och tydligt att det är rektorn som ska se till att det finns ett åtgärdsprogram om man behöver särskilda stödåtgärder. Här är det naturligtvis viktigt att man verkligen ser varje barn och varje barns behov. Det måste gälla alla barn oavsett vem man är, oavsett vilken bakgrund och vilka eventuella funktionsnedsättningar man har. Det ska inte vara skillnader beroende på var man bor. Jag är väl medveten om att det trots detta finns skillnader mellan kommunerna, men vi har ju från regering och riksdag varit mycket tydliga i vem det är som har ansvaret.

Vi har dessutom Specialpedagogiska institutet, som just har i uppdrag att ge speciella råd samt service och stöd till dem som vill ha det i kommuner eller på skolor där man behöver det här extra stödet just för att se varje barn och ge varje barn så lika förutsättningar som möjligt till att skapa sig ett bra liv. Jag vill verkligen understryka att det ansvaret finns. Jag litar verkligen på att kommunerna ser alla barn och ger dem det stöd de ska ha.

När det gäller hörselslingor är det bara att konstatera att vi har många miljöer där den här tillgängligheten för hörselskadade saknas. Riksdagen fungerar väldigt bra, men det finns många ställen, inte bara de samlingslokaler som Lars-Ivar Ericson nämner utan kanske också andra lokaler som är av mycket stor betydelse, där vi inte har den här tillgängligheten. Just därför har vi ju nu byggt upp det tillgänglighetscentrum som finns

Prot. 2002/03:97
6 maj

Svar på
interpellationer

hos Handikappombudsmannen. Det ska vara den hjälp och det stöd som mycket väl kan behövas för att det ska gå att bygga upp de miljöer som krävs för att alla människor ska kunna delta i samhällslivet på lika villkor.

Många gånger när vi pratar om tillgänglighet i vardagen menar vi just den fysiska miljön, men det finns mycket annat som begränsar tillgängligheten för enskilda personer. Det gäller just att ha det här bredare perspektivet. Då vill jag också understryka vikten av att staten verkligen blir det föredöme som vi ska vara på detta område, att vi går främst.

Bara för någon vecka sedan var jag med på en konferens som Handikappombudsmannen hade ordnat, riktad just till våra egna myndigheter inom statens område, för att presentera riktlinjerna för det tillgänglighetsarbete som pågår och som ska intensifieras. Det är viktigt att inse att mycket handlar om okunskap. Det handlar om att skapa kunskap, insikt och också instrument för att förbättra miljöerna.

Anf. 49 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Då vill jag tacka statsrådet. Jag tycker att det här verkar positivt för framtiden. Jag vill uttrycka mitt tack genom att läsa upp en teori om demokrati. Det gäller ju också våra hörselskadade: Demokrati byggs alltid från markplanet nedifrån. Demokratins stora värde ligger i att den kan hävda allas värde och värdighet. Demokratien är ett öppet forum för många tankar, idéer och förslag. Demokratins stora risk ligger i att de smalnar av och blir ett fåtal människors umgänge med varandra och att den utövas i slutna rum stängda för många. Denna risk lever vi också med i vårt samhälle. Demokratien måste ständigt erövrats eftersom den alltid hotas av att stelna och bli till ett yrke för några – inte ett gemensamt arbete för många.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motioner
2002/03:Sk11 och Sk12 till skatteutskottet
2002/03:Fi13 till finansutskottet

12 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Socialutskottets betänkanden 2002/03:SoU3, SoU11 och SoU12
Konstitutionsutskottets betänkande 2002/03:KU31
Utbildningsutskottets betänkanden 2002/03:UbU19 och UbU11–UbU14
Trafikutskottets betänkande 2002/03:TU4
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2002/03: MJU17

Anmälades och bordlades

Motioner

med anledning av prop. 2002/03:100 2003 års ekonomiska vårproposition

2002/03:Fi14 av Bo Lundgren m.fl. (m)

2002/03:Fi15 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)

2002/03:Fi16 av Alf Svensson m.fl. (kd)

2002/03:Fi17 av Maud Olofsson m.fl. (c)

2002/03:Fi18 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m)

2002/03:Fi19 av Bo Könberg m.fl. (fp)

2002/03:Fi20 av Nyamko Sabuni (fp)

2002/03:Fi21 av Lennart Fremling (fp)

2002/03:Fi22 av Allan Widman och Marie Wahlgren (fp)

2002/03:Fi23 av Mats Odell m.fl. (kd)

med anledning av skr. 2002/03:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn

2002/03:Fi24 av Olle Sandahl m.fl. (kd)

2002/03:Fi25 av Lena Ek m.fl. (c)

2002/03:Fi26 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m)

2002/03:Fi27 av Karin Pilsäter m.fl. (fp)

Näringsutskottets betänkanden

2002/03:NU8 Vissa frågor om regional utvecklingspolitik

2002/03:NU9 Statliga företag

Konstitutionsutskottets betänkande

2002/03:KU23 Statlig förvaltning

14 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 6 maj

2002/03:323 av *Nyamko Sabuni* (fp) till socialminister Lars Engqvist

Osteoporos

2002/03:324 av *Johan Pehrson* (fp) till justitieminister Thomas Bod-

ström

Ledarskapet inom polisen

2002/03:325 av *Tobias Krantz* (fp) till näringsminister Leif Pagrotsky

Villkoren för kvinnors företagande

2002/03:326 av *Tobias Krantz* (fp) till statsrådet Lena Hallengren

Förtroendeklyftan mellan ungdomar och politiker

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 maj.

15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 6 maj

2002/03:871 av *Johan Pehrson* (fp) till justitieminister Thomas Bodström

Särskilda rättsmedel

2002/03:872 av *Rolf Gunnarsson* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Polisen i Dalarnas län

2002/03:873 av *Kerstin Engle* (s) till socialminister Lars Engqvist

Företagstandvård

2002/03:874 av *Magdalena Andersson* (m) till statsrådet Berit Andnor

Ersättning vid vård av annans barn

2002/03:875 av *Carina Hägg* (s) till utrikesminister Anna Lindh

Kvinnors inflytande i Irak

2002/03:876 av *Bengt-Anders Johansson* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Generationsskiften vid företagande

2002/03:877 av *Tobias Krantz* (fp) till statsrådet Ulrica Messing

Ombyggnad av riksväg 40

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 maj.

16 § Kammaren åtskildes kl. 18.20.

Förhandlingarna leddes

av andre vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen kl. 16.21 och

av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om frågestund.....	1
3 § Svar på interpellation 2002/03:263 om utsläppsrätterna och basindustrin	1
Anf. 1 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s).....	1
Anf. 2 Förste vice talman PER WESTERBERG (m)	2
Anf. 3 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s).....	3
Anf. 4 Förste vice talman PER WESTERBERG (m)	4
Anf. 5 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s).....	5
Anf. 6 Förste vice talman PER WESTERBERG (m)	6
Anf. 7 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s).....	7
4 § Svar på interpellation 2002/03:274 om resurser till läromedel	7
Anf. 8 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	7
Anf. 9 YVONNE ANDERSSON (kd).....	9
Anf. 10 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	9
Anf. 11 YVONNE ANDERSSON (kd).....	10
Anf. 12 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	11
Anf. 13 YVONNE ANDERSSON (kd).....	12
5 § Svar på interpellation 2002/03:293 om gymnasiets fjärde år.....	13
Anf. 14 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	13
Anf. 15 AXEL DARVIK (fp).....	14
Anf. 16 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	15
Anf. 17 AXEL DARVIK (fp).....	16
Anf. 18 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	17
Anf. 19 AXEL DARVIK (fp).....	18
Anf. 20 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	18
6 § Svar på interpellation 2002/03:303 om besparingar i högskolan	19
Anf. 21 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	19
Anf. 22 TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	20
Anf. 23 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	21
Anf. 24 TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	22
Anf. 25 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	23
Anf. 26 TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	24
Anf. 27 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	24
7 § Svar på interpellation 2002/03:304 om utbildningsvetenskapens framtid.....	25
Anf. 28 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	25
Anf. 29 TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	26
Anf. 30 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	27
Anf. 31 TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	28
Anf. 32 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	29
Anf. 33 TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	30

8 § Svar på interpellation 2002/03:307 om attityder och fördomar inom skolan	30
Anf. 34 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	30
Anf. 35 ANNIKA QARLSSON (c)	32
Anf. 36 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	32
Anf. 37 ANNIKA QARLSSON (c)	33
Anf. 38 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	34
Anf. 39 ANNIKA QARLSSON (c)	35
9 § Svar på interpellation 2002/03:292 om ersättning för statliga uppdrag	36
Anf. 40 Statsrådet GUNNAR LUND (s).....	36
Anf. 41 MARGARETA ANDERSSON (c)	36
Anf. 42 Statsrådet GUNNAR LUND (s).....	37
Anf. 43 MARGARETA ANDERSSON (c)	37
Ajournering.....	37
Återupptagna förhandlingar	37
10 § Svar på interpellation 2002/03:285 om hörselskadades situation	37
Anf. 44 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	37
Anf. 45 LARS-IVAR ERICSON (c).....	39
Anf. 46 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	40
Anf. 47 LARS-IVAR ERICSON (c).....	40
Anf. 48 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	41
Anf. 49 LARS-IVAR ERICSON (c).....	42
11 § Hänvisning av ärenden till utskott	42
12 § Förnyad bordläggning.....	42
13 § Bordläggning.....	43
14 § Anmälan om interpellationer	43
15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	44
16 § Kammaren åtskildes kl. 18.20.	44

